

Geometri

Formålet med disse noter er at give en grundig introduktion til geometri med fokus på hvad man har brug for til internationale matematikkonkurrencer. Noterne forudsætter kendskab til grundlæggende viden om vinkler, retvinklede trekanter og ensvinklede trekanter samt trigonometri. I hvert afsnit er der engelske gloser, og til slut er der en oversigt over teorien.

Indhold

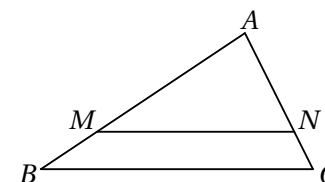
1	Trekantens linjer	1
2	Cirkler og vinkler	4
3	Indskrivelige firkanter	6
4	Ptolemæus'	7
5	Et punkts potens	8
6	Cevas sætning	9
7	Areal og radius i den omskrevne cirkel	11
8	Multiplikation omkring et punkt	13
9	Trekantens ydre røringcirkler	15
10	Radikalakse og radikalcentrum	16
11	Eulerlinjen og Simsonlinjen	19
12	Menelaos sætning	21
13	Inversion	22
14	Oversigt	28
15	Løsningsskitser	30

1 Trekantens linjer

De vigtigste linjer i en trekant udover siderne er medianerne, midtnormalerne, vinkelhalveringslinjerne og højderne. De har alle hver deres særlige egenskaber.

Definition af transversal

En *transversal* i en trekant er et linjestykke der forbinder to punkter på hver sin side i trekanten. En transversal kaldes en *paralleltransversal* hvis den er parallel med en af siderne i trekanten, og en *midtpunktstransversal* hvis den forbinder midtpunkterne af to sider.

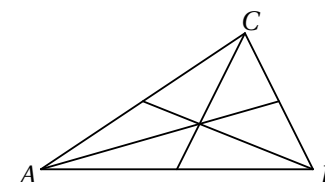

Sætning om transversaler

En transversal fra punktet M på siden AB til punktet N på siden AC er en paralleltransversal netop hvis $\frac{|AM|}{|AN|} = \frac{|AB|}{|AC|}$. At MN er parallel med BC , er nemlig ensbetydende med at $\triangle BAC$ er ensvinklet med $\triangle MAN$, hvilket igen er ensbetydende med at $\frac{|AM|}{|AN|} = \frac{|AB|}{|AC|}$ da de to trekanter har en fælles vinkel A . En midtpunktstransversal er derfor også en paralleltransversal. At forholdet $\frac{|AM|}{|AN|}$ er lig med forholdet $\frac{|AB|}{|AC|}$, er ensbetydende med at forholdet $\frac{|AM|}{|AN|}$ er lig med forholdet $\frac{|MB|}{|NC|}$. Dette følger af brøkretnereglen der siger at $\frac{s}{t} = \frac{u}{v}$ er ensbetydende med at $\frac{s}{t} = \frac{s-u}{t-v}$ når $t \neq v$.

Definition af median

En *median* er et linjestykke i en trekant der forbinder en vinkelspids med midtpunktet af modstående side.

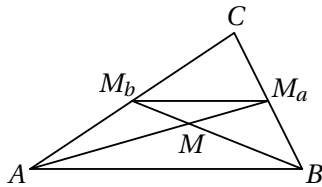
Sætning om medianer

De tre medianer i en trekant går igennem samme punkt, og dette punkt deler medianerne i forholdet 1:2.

Medianernes skæringspunkt betegnes normalt M .

Bevis

Lad ABC være en trekant, og kald medianerne for henholdsvis m_a , m_b og m_c , og medianernes fodpunkter på siderne a , b og c for henholdsvis M_a , M_b og M_c . Medianerne m_a og m_b skærer hinanden i et punkt vi kalder M . Vi vil nu vise at de skærer hinanden i forholdet 1 : 2. Da M_a og M_b er midtpunkter på henholdsvis BC og AC , er M_aM_b midtpunktstransversal og dermed parallel med AB . Dvs. at $\triangle ABC$ og $\triangle M_bM_aC$ er ensvinklede med forholdet 1 : 2 og specielt $2|M_aM_b| = |AB|$.

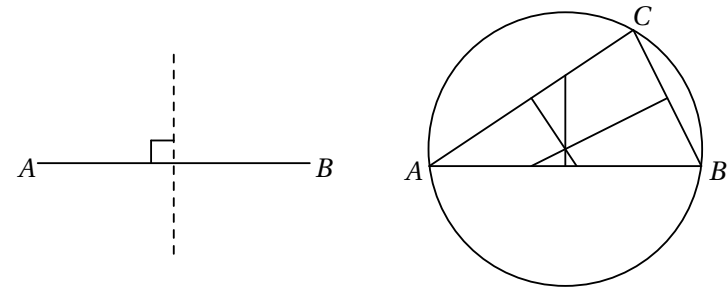

Desuden er trekanterne ABM og M_aM_bM ensvinklede da M_aM_b og AB er parallelle, og forholdet mellem trekanterne er netop forholdet mellem M_aM_b og AB dvs. 1 : 2. Her af ses at m_a og m_b deler hinanden i forholdet 1 : 2.

Da m_a og m_b var vilkårlige medianer, må m_a og m_c også skære hinanden i forholdet 1 : 2, dvs. at alle tre medianer går gennem samme punkt M .

Definition af midtnormal

En *midtnormal* til et linjestykke AB er det *geometriske sted* for de punkter P der har samme afstand til A og B , altså mængden af punkter P som opfylder at $|AP| = |BP|$. Midtnormalen er dermed en linje som går gennem midtpunktet af linjestykket AB og står vinkelret på AB , da det netop er punkterne på denne linje som opfylder betingelsen.

Sætning om midtnormaler

I en trekant går de tre midtnormaler gennem samme punkt, og dette punkt er centrum for den *omskrevne cirkel*, dvs. den cirkel som går gennem trekantens tre vinkelspidser.

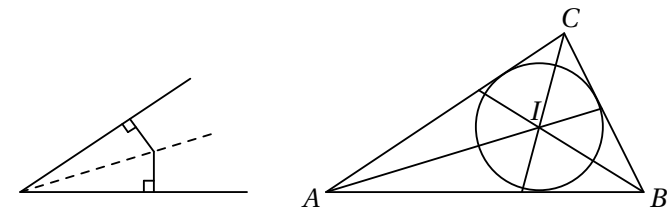
Midtnormalernes skæringspunkt betegnes normalt O .

Opgave 1.1 (Om midtnormaler). Bevis ovenstående sætning om midtnormalerne i en trekant.

(*Hint*: Betragt to af midtnormalerne, og vis at deres skæringspunkt ligger i samme afstand til alle tre vinkelspidser i trekanten).

Definition af vinkelhalveringslinje

En *vinkelhalveringslinje* til en vinkel er det *geometriske sted* for de punkter der har samme afstand til vinklens ben. Vinkelhalveringslinjen er altså en linje som deler en vinkel i to lige store vinkler, da det netop er punkterne på denne linje som opfylder betingelsen.

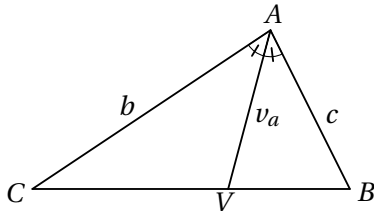
Sætning om vinkelhalveringslinjer

I en trekant går de tre vinkelhalveringslinjer gennem samme punkt, og dette punkt er centrum for den *indskevne cirkel*, dvs. den cirkel som tangerer

alle tre sider i trekanten.

Vinkelhalveringslinjernes skæringspunkt betegnes normalt I .

En vinkelhalveringslinje deler modstående side i trekanten i samme forhold som forholdet mellem vinklens to hosliggende sider,

dvs. hvis fodpunktet for vinkelhalveringslinjen v_a fra A til siden BC betegnes V , da er

$$\frac{|CV|}{|VB|} = \frac{b}{c}.$$

Opgave 1.2 (Om vinkelhalveringslinjer). Bevis ovenstående sætning om vinkelhalveringslinjer i en trekant.

(Hint: Første del: Betragt to vinkelhalveringslinjer, og vis at deres skæringspunkt har samme afstand til alle tre sider i trekanten. Anden del: Benyt sinusrelationen på $\triangle AVC$ og $\triangle AVB$.)

Definition af højde

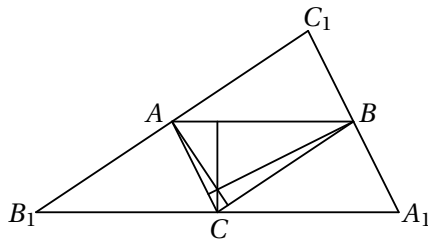
En *højde* i en trekant er en linje der går gennem en vinkelspids og er ortogonal med modstående side.

Sætning om højder

I en trekant går højderne gennem samme punkt.

Bevis

Tegn linjer gennem henholdsvis A , B og C som er parallelle med modstående sider.

Firkant $ACBC_1$ og firkant ACA_1B er parallellogrammer, dvs. at $|C_1B| = |AC| = |BA_1|$. Tilsvarende ses at $|C_1A| = |AB_1|$ og $|B_1C| = |CA_1|$. Højderne i $\triangle ABC$ er derfor midtnormaler i $\triangle A_1B_1C_1$, og de går ifølge sætningen om midtnormaler gennem samme punkt.

Sætning om areal og radius i den indskrevne cirkel

I en trekant betegner r radius i den indskrevne cirkel, s den halve omkreds og T arealet. Der gælder at

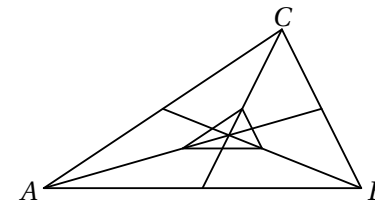
$$T = rs.$$

Opgave 1.3. Bevis sætningen om areal og radius i den indskrevne cirkel.

Opgave 1.4. Vis at medianerne i en trekant deler trekanten i seks små trekanter med samme areal.

Opgave 1.5. I trekant ABC er $|AB| = |BC|$. Punktet F er et punkt på siden AB , og punktet M er et punkt på siden AC således at $\angle MBC = \angle FCA$. Vis at hvis $|BM| = |FC|$, da er trekant ABC ligesidet.

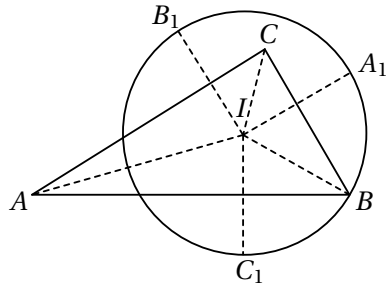
Opgave 1.6. I en trekant ABC med areal 1 indtegnes medianerne. Midtpunktet af medianen m_a kaldes for A' , midtpunktet af medianen m_b kaldes for B' , og midtpunktet af medianen m_c kaldes for C' .

Bestem arealet af trekant $A'B'C'$.

Opgave 1.7. Lad I være centrum i den indskrevne cirkel til trekant ABC , og lad yderligere A_1 og A_2 være to forskellige punkter på linjen gennem B og C således at $|AI| = |A_1I| = |A_2I|$, B_1 og B_2 være to forskellige punkter på linjen gennem A og C således at $|BI| = |B_1I| = |B_2I|$, og C_1 og C_2 være to forskellige punkter på linjen gennem A og B således at $|CI| = |C_1I| = |C_2I|$. Vis at $|A_1A_2| + |B_1B_2| + |C_1C_2|$ er trekantens omkreds.

Opgave 1.8. Lad I være vinkelhalveringslinjernes skæringspunkt i en trekant ABC , og lad yderligere A_1 , B_1 og C_1 være spejlingerne af I i henholdsvis a , b og c . Cirklen gennem A_1 , B_1 og C_1 går også gennem B . Bestem vinklen $\angle ABC$.

Opgave 1.9. Fra vinkelspidsen C i trekant ABC tegnes en ret linje der halverer medianen fra A . I hvilket forhold deler denne linje siden AB ? (Georg Mohr 1995)

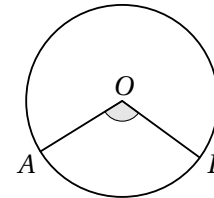
Gloser

- ligebenet trekant** *isosceles triangle*
- ligesidet trekant** *equilateral triangle*
- ensvinklede trekanter** *similar triangles*
- transversal** *transversal*
- median** *median*
- medianernes skæringspunkt** *centroid*
- midtnormal** *perpendicular bisector*
- den omskrevne cirkel** *the circumcircle*
- centrum for den omskrevne cirkel** *the circumcenter*
- vinkelhalveringslinje** *angle bisector*
- den indskrevne cirkel** *the incircle*
- centrum for den indskrevne cirkel** *the incenter*
- højde** *altitude*
- højderens skæringspunkt** *orthocenter*
- omkreds** *perimeter*
- linjestykke** *line segment*

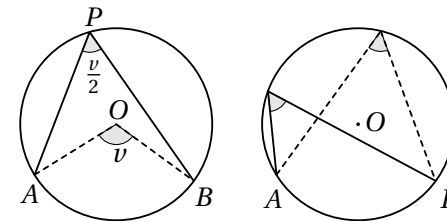
2 Cirkler og vinkler

Definition af centervinkel

En *centervinkel* er en vinkel der har toppunkt i centrum og radier som vinkelben. En centervinkel måles ved den bue den spænder over. På figuren er $\angle AOB$ en centervinkel som spænder over buen AB , og vi skriver $\angle AOB = \widehat{AB}$.

Definition af periferivinkel En *periferivinkel* er en vinkel der har toppunkt på cirklen og korder som vinkelben.

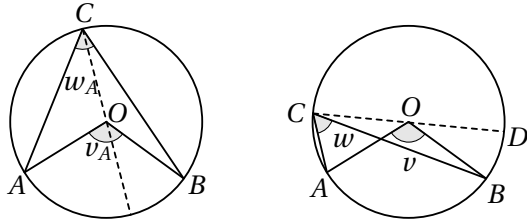
Sætning om periferivinkler

En periferivinkel er halvt så stor som den bue den spænder over. Dermed er to periferivinkler som spænder over samme bue, lige store, og en periferivinkel der spænder over en halvcirkel, er ret.

Bevis

Lad v være en centervinkel og w en periferivinkel der begge spænder over buen AB . Kald centrum for O og punktet hvor w rører periferien, for C . Antag først at vinkelbenene for vinkel v kun skærer vinkelbenene for w i punkterne A og B . Da deler diameteren gennem C vinklerne v og w i to vinkler som vi kalder henholdsvis v_A og v_B og w_A og w_B . Trekant AOC er nu en ligebenet trekant med to lige store vinkler w_A , og den sidste vinkel er

$180 - v_A$. Da vinkelsummen i en trekant er 180° , er $2w_A = v_A$. Tilsvarende fås $2w_B = v_B$, dvs. $2w = v$.

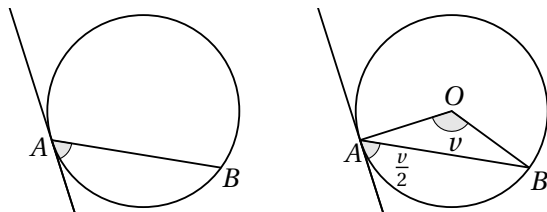
Antag nu at w 's ene vinkelben CB skærer v 's vinkelben OA . Diameteren gennem C skærer da yderligere periferien i et punkt vi kalder for D . Ifølge det vi lige har vist, er $2\angle BCD = \angle BOD$ og $2\angle ACD = \angle AOD$, og dermed

$$2w = 2\angle ACD - 2\angle BCD = \angle AOD - \angle BOD = v.$$

Opgave 2.1. I en spidsvinklet trekant ABC kaldes centrum for den omskrevne cirkel O og højdernes skæringspunkt for H . Linjen gennem BO skærer den omskrevne cirkel i et punkt Q forskelligt fra B . Vis at $AQCH$ er et parallelogram.

Definition af korde-tangent-vinkel

En *korde-tangent-vinkel* er en vinkel der har toppunkt på cirklen og en korde samt en tangent som vinkelben.

Sætning om korde-tangent-vinkel

En korde-tangent-vinkel er halvt så stor som den bue korden spænder over.

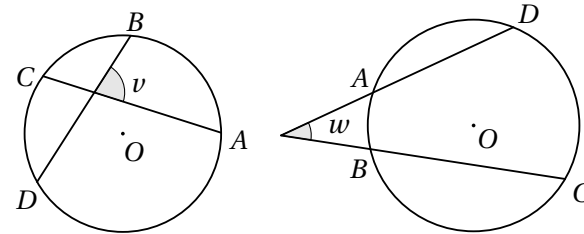
Opgave 2.2 (Om korde-tangent-vinkler). Bevis sætningen om korde-tangent-vinkler.

(Hint: Husk at AO står vinkelret på tangenten.)

Sætning om vinkler i cirkler

Om vinklerne v og w på figurene gælder:

$$v = \frac{\widehat{AB} + \widehat{CD}}{2} \quad \text{og} \quad w = \frac{\widehat{CD} - \widehat{AB}}{2}.$$

Opgave 2.3. Bevis sætningen.

(Hint: Vinkel v : Kald skæringen mellem AC og BD for P . Tegn linjestykket AD , og betragt $\triangle PAD$ og periferivinkler. Vinkel w : Tegn linjestykket BD , og kald vinkelspidsen ved w for P . Betragt $\triangle PBD$ og periferivinkler.)

Opgave 2.4. Sætning I en trekant ABC betegner I centrum for den indskrevne cirkel, og M er skæringen mellem AI og den omskrevne cirkel. Vis at M er centrum for cirklen gennem B, C og I .

Opgave 2.5. Lad to cirkler C_1 og C_2 skære hinanden i punkterne A og B . Tangenten til C_1 gennem B skærer C_2 i punktet C , og tangenten til C_2 gennem B skærer C_1 i punktet D . Desuden oplyses at $|AC| = 3$ og $|AD| = 4$. Bestem længden af AB .

Gloser

ret vinkel *right angle*

spids vinkel *acute angle*

stump vinkel *obtuse angle*

centervinkel *central angle*

periferivinkel *inscribed angle*

bue *arc*

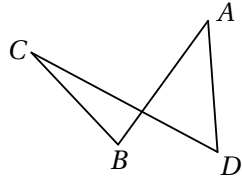
korde *chord*

tangent *tangent*

3 Indskrivelige firkanter

Definition af simple firkanter

En firkant kaldes *simpel* hvis dens sider ikke skærer hinanden. I disse noter betegner ordet *firkant* fremover en simpel firkant. Figuren viser et eksempel på en ikke-simpel firkant.

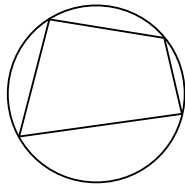
Definition af konvekse firkanter

En firkant kaldes *konveks* hvis der for vilkårlige to indre punkter gælder at linjestykket mellem punkterne er indeholdt i firkanten. De konvekse firkanter er altså netop dem der ikke har en vinkel der overstiger 180° .

Generelt defineres en *konveks* figur på tilsvarende måde.

Definition af indskrivelige firkanter

En firkant kaldes *indskrivelig* hvis den har en omskreven cirkel.

Sætning om indskrivelige firkanter

En firkant er indskrivelig netop hvis summen af modstående vinkler er 180° .

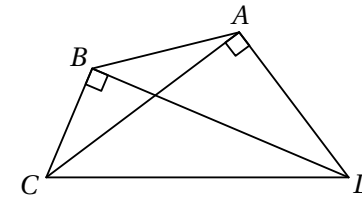
Bevis

Antag at en firkant er indskrivelig. To modstående vinkler spænder da tilsammen over hele cirkelperiferien, og summen er derfor 180° .

Antag at det for en given firkant $ABCD$ gælder at summen af to modstående vinkler er 180° . Betragt nu den omskrevne cirkel til trekant ABC , og lad

punktet E være skæringen mellem cirklen og linjen gennem C og D . Hvis firkanten er indskrivelig, er D lig E . Vi ved at $\angle BAD = 180^\circ - \angle BCD = 180^\circ - \angle BCE = \angle BAE$, dvs. at punktet E ligger på linjen AD og derfor er identisk med D .

Opgave 3.1. Sætning Vis at hvis begge diagonaler i en firkant $ABCD$ står vinkelret på en side, da er firkanten indskrivelig.

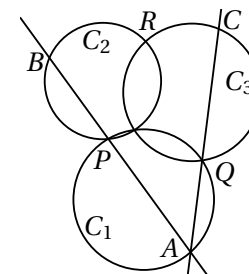

Opgave 3.2. Sætning Lad H_a og H_b være fodpunkterne for højderne fra henholdsvis A og B i trekant ABC . Vis at firkant ABH_aH_b er indskrivelig. Vis desuden at $\triangle CAB$ og $\triangle CH_aH_b$ er ensvinklede.

Opgave 3.3. Sætning Lad H_a , H_b og H_c være fodpunkterne for højderne fra henholdsvis A , B og C i trekant ABC . Vis at AH_a er vinkelhalveringslinje i $\triangle H_aH_bH_c$.

Opgave 3.4. Sætning Lad H være højdernes skæringspunkt i trekant ABC . Vis at spejlingen af H i en vilkårlig af trekantens sider ligger på trekantens omskrevne cirkel.

Opgave 3.5. Tre cirkler C_1 , C_2 og C_3 skærer hinanden i et fælles punkt, C_1 og C_2 skærer hinanden i P , C_1 og C_3 skærer hinanden i Q , og C_2 og C_3 skærer hinanden i R .

Lad A være et punkt på cirkelbuen PQ som vist på figuren. Linjen gennem A og P skærer cirklen C_2 i punktet B , og linjen gennem A og Q skærer cirklen C_3 i C . Vis at punkterne B , C og R ligger på linje.

Opgave 3.6. I rektanglet $ABCD$ er M midtpunktet af siden AB , og H er et punkt på DM således at CH står vinkelret på DM . Vis at trekant BCH er ligebenet.

Opgave 3.7. En firkant $ABCD$ er indskrevet i en cirkel med AB som diameter. Lad S være skæringspunktet mellem diagonalerne AC og BD , og lad T være projektionen af S på AB . Vis at linjen ST halverer vinkel $\angle CTD$.

Gloser

simpel firkant *simple quadrilateral*

konveks firkant *convex quadrilateral*

indskrivelig firkant *cyclic quadrilateral*

parallelogram *parallelogram*

4 Ptolemæus'

Ptolemæus' ulighed

For alle firkanter $ABCD$ gælder Ptolemæus' ulighed

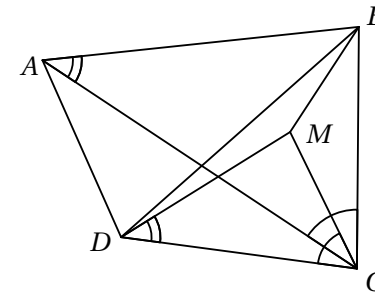
$$|AB||CD| + |BC||DA| \geq |AC||BD|$$

med lighedstegn netop hvis firkant $ABCD$ er indskrivelig.

I de fleste opgaver har man ikke brug for uligheden, men blot at der for indskrivelige firkanter gælder lighedstegn. Dette kaldes *Ptolemæus' sætning*

Bevis

Givet en firkant $ABCD$ lad M være et punkt så trekant CDM og trekant CAB er ensvinklede og vender samme vej. Dermed er $|AB||DC| = |DM||AC|$.

Pga. konstruktionen er $\angle BCM = \angle ACD$. Da trekant CDM og trekant CAB er ensvinklede, er $|CB|/|CM| = |CA|/|CD|$. Altså er også trekant CAD og trekant CBM ensvinklede med $|AD||CB| = |BM||AC|$. I alt giver dette

$$|AB||CD| + |BC||DA| = |AC|(|DM| + |MB|) \geq |AC||BD|$$

med lighedstegn netop når M ligger på BD . Punktet M ligger på BD netop når $\angle CDB = \angle CAB$, dvs. netop når firkant $ABCD$ er indskrivelig.

Opgave 4.1. En ligesidet trekant ABC er indskrevet i en cirkel. Lad M være et vilkårligt punkt på cirkelbuen BC . Vis at $|MA| = |MB| + |MC|$.

Opgave 4.2. En firkant $ABCD$ er indskreven i en cirkel med radius 1, $|AB| = 1$, $|AC| = \sqrt{2}$ og $|AD| = 2$. Bestem $|BC|$.

Opgave 4.3. Lad $ABCD$ være et kvadrat, og lad P være et punkt på cirkelbuen AD på den omskrevne cirkel til kvadratet. Vis at

$$\frac{|PA| + |PC|}{|PB|}$$

er konstant uanset valget af P .

Opgave 4.4. Lad $ABCDEFGH$ være en regulær syvkant. Vis at

$$\frac{1}{|AB|} = \frac{1}{|AC|} + \frac{1}{|AD|}.$$

Gloser

Ptolemæus' sætning *Ptolemy's theorem*

Ptolemæus' ulighed *Ptolemy's inequality*

5 Et punkts potens

Definition af et punkts potens

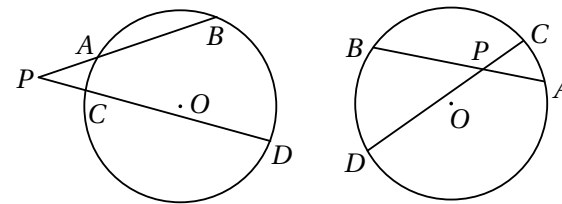
I en given cirkel betegnes centrum O og radius r . Et punkt P 's potens mht. cirklen er tallet

$$|PO|^2 - r^2.$$

Hvis P ligger på cirkelperiferien, er P 's potens derfor 0, mens den er positiv hvis P ligger uden for cirklen, og negativ hvis P ligger inden for cirklen.

Sætning om et punkts potens

I en given cirkel betegnes centrum O og radius r . Lad P være et punkt og l og m være to linjer gennem P , hvor l skærer cirklen i A og B , og m skærer cirklen i C og D . (Hvis en af linjerne tangenter cirklen, er de to punkter sammenfaldende.)

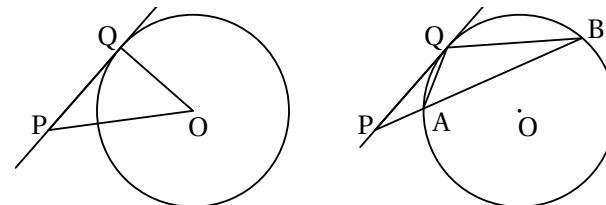
Da gælder at

$$|AP||BP| = |CP||DP|.$$

Hvis P ligger uden for cirklen, er $|AP||BP|$ netop punktets potens mht. cirklen, og hvis P ligger inden for cirklen, er $-|AP||BP|$ netop punktets potens.

Bevis i tilfældet hvor punktet ligger uden for cirklen

Lad P være et punkt uden for cirklen, og lad l være en vilkårlig linje gennem P som skærer cirklen i punkterne A og B . Vi viser først at $|AP||BP|$ netop er P 's potens mht. cirklen.

Tegn tangenten til cirklen gennem P som vist på figuren, og kald røringspunktet for Q . Ifølge Pythagoras' sætning er $|PQ|^2 = |PO|^2 - r^2$.

Betragt nu trekanterne AQP og QBP . Korde-tangent-vinklen $\angle PQA$ er lige så stor som periferivinklen $\angle PBQ$, ifølge sætningerne om periferivinkler og korde-tangent-vinkler. Dermed er $\triangle AQP$ og $\triangle QBP$ ensvinklede, og dette giver $|PQ|^2 = |AP||BP|$. Samlet har vi at $|AP||BP|$ netop er punktet P 's potens mht. cirklen.

Lad nu m være endnu en linje gennem P som skærer cirklen i punkterne C og D . Ifølge det vi netop har vist, må også $|CP||DP|$ være punktet P 's potens mht. til cirklen, dvs. at

$$|AP||BP| = |CP||DP|.$$

Opgave 5.1 (Om et punkt potens). Bevis sætningen om et punkts potens i det tilfælde hvor punktet ligger inden i cirklen.

(Hint: Tegn linjen gennem P og centrum, og vis at $|AP||PB| = (r - |PO|)(r + |PO|) = r^2 - |PO|^2$).

Opgave 5.2. To cirkler skærer hinanden i punkterne M og N , og den fælles tangent til de to cirkler nærmest N rører cirklerne i P og Q . Vis at trekant PMN og trekant QMN har samme areal.

Gloser

et punkts potens *the power of a point*

6 Cevas sætning

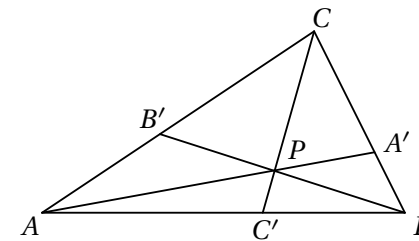
Definition af cevian

En *cevian* er en linje i en trekant fra en vinkelspids til den modstående side (eller dens forlængelse). Fx er højder, medianer og vinkelhalveringslinjer alle cevianer.

Cevas sætning

Cevas sætning siger at cevianerne AA' , BB' og CC' (hvor A' ligger på BC osv.), skærer hinanden i samme punkt, netop hvis

$$\frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1.$$

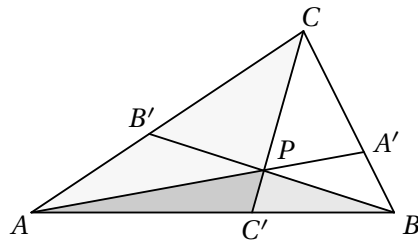
Bemærkning Cevas sætning gælder også hvis nogle af cevianerne går fra en vinkelspids til et punkt der ikke ligger på den modstående side men kun dens forlængelse. I dette tilfælde er det dog nødvendigt at regne længderne med fortegn således at positiv retning er AB , BC og CA . Hvis C' fx ligger på forlængelsen af AB tættest på B , da er $|C'B|$ negativ.

Bevis

Her beviser vi kun sætningen i tilfældet hvor alle tre cevianer ligger inden for trekanten. Hvis nogle af cevianerne falder uden for trekanten, foregår beviset stort set på samme måde, men det kræver lidt flere overvejelser undervejs.

Først viser vi at hvis de tre cevianer går gennem samme punkt, så vil

$$\frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1.$$

Antag at cevianerne går gennem samme punkt P . Der gælder at hvis to trekanter har samme højde, da er forholdet mellem arealerne det samme som forholdet mellem grundlinjerne. Lad $T(\triangle ABC)$ betegne arealet af en trekant. Dermed er

$$\frac{|AB'|}{|B'C|} = \frac{T(\triangle ABB')}{T(\triangle CBB')} \quad \text{og} \quad \frac{|AB'|}{|B'C|} = \frac{T(\triangle APB')}{T(\triangle B'PC)}.$$

Samlet får vi

$$\frac{|AB'|}{|B'C|} = \frac{T(\triangle ABB') - T(\triangle APB')}{T(\triangle CBB') - T(\triangle B'PC)} = \frac{T(\triangle ABP)}{T(\triangle BPC)}.$$

Her har vi benyttet brøkregeren der siger at hvis $\frac{s}{t} = \frac{u}{v}$, er $\frac{s}{t} = \frac{s-u}{t-v}$, når $t \neq v$.

Tilsvarende fås

$$\frac{|BC'|}{|C'A|} = \frac{T(\triangle BCP)}{T(\triangle CPA)} \quad \text{og} \quad \frac{|CA'|}{|A'B|} = \frac{T(\triangle CAP)}{T(\triangle APB)}.$$

Samlet giver dette

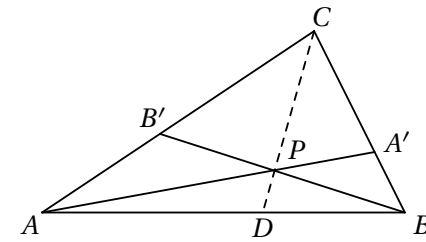
$$\frac{|AB'|}{|B'C|} \cdot \frac{|BC'|}{|C'A|} \cdot \frac{|CA'|}{|A'B|} = \frac{T(\triangle ABP)}{T(\triangle BPC)} \cdot \frac{T(\triangle BCP)}{T(\triangle CPA)} \cdot \frac{T(\triangle CAP)}{T(\triangle APB)} = 1.$$

Nu viser vi den modsatte vej.

Antag at

$$\frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1.$$

Kald skæringspunktet mellem AA' og BB' for P , og betragt cevianen CD fra C gennem P .

Da cevianerne AA' , BB' og CD går gennem samme punkt, gælder ifølge det vi lige har vist, at

$$\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1.$$

Ifølge vores antagelse er

$$\frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1,$$

dvs. at $\frac{|AD|}{|DB|} = \frac{|AC'|}{|C'B|}$. Af dette ses at D og C' er samme punkt, og dermed at cevianerne AA' , BB' og CC' skærer hinanden i samme punkt P .

Opgave 6.1. Før benyttede vi sætningen om midtnormaler til at bevise at højderne skærer hinanden i samme punkt. Benyt nu i stedet Cevas sætning til at bevise dette.

Opgave 6.2. I trekant ABC er P og Q punkter på henholdsvis linjestykket AB og linjestykket AC således at PQ er parallel med BC , og X er skæringspunktet mellem BQ og CP . Vis at AX deler linjestykket BC på midten.

Opgave 6.3. Sætning I en trekant ABC tangerer den indskrevne cirkel siderne BC , AC og AB i henholdsvis X , Y og Z . Vis at AX , BY og CZ skærer hinanden i et punkt. (Dette punkt kaldes trekantens Gergonne punkt).

Opgave 6.4. I trekant ABC er AD vinkelhalveringslinje og AH højde, og P og Q er projektionerne af D på henholdsvis AC og AB . Vis at AH , BP og CQ skærer hinanden i et punkt.

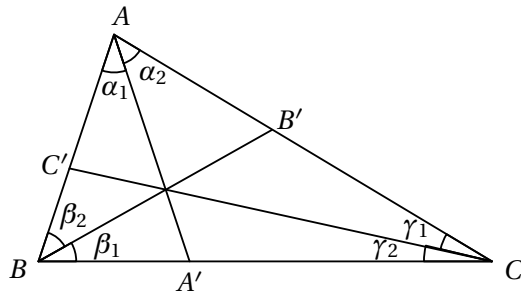
Cevas sætning med vinkler

Cevas sætning kan også formuleres med de vinkler cevianerne danner med siderne, i stedet for med det forhold de deler siderne i.

Lad ABC være en trekant og AA' , BB' og CC' cevianer i trekanten. Lad $\alpha_1 = \angle BAA'$, $\alpha_2 = \angle A'AC$, $\beta_1 = \angle CBB'$, $\beta_2 = \angle B'BA$, $\gamma_1 = \angle ACC'$ og $\gamma_2 = \angle C'CB$. Vinklerne regnes her med fortegn ligesom længderne i Cevas sætning, dvs. hvis fx A' ligger på forlængelsen af siden BC tættest på B , da er α_1 negativ.

Cevas sætning siger i denne version at cevianerne AA' , BB' og CC' skærer hinanden i samme punkt, netop hvis

$$\frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} \cdot \frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} \cdot \frac{\sin \gamma_1}{\sin \gamma_2} = 1.$$

Opgave 6.5. Bevis sætningen.

Opgave 6.6. Lad AA' , BB' og CC' være tre cevianer i trekant ABC som skærer hinanden i et fælles punkt. Lad A'' være skæringen mellem BC og spejlingen af AA' i vinkelhalveringslinjen til A , og lad B'' og C'' være defineret tilsvarende. Vis at de tre cevianer AA'' , BB'' og CC'' skærer hinanden i et punkt.

Gloser

cevia *cevia*

Cavas sætning *Ceva's theorem*

7 Areal og radius i den omskrevne cirkel

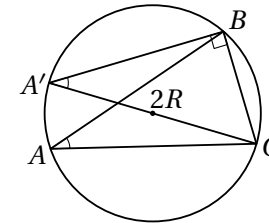
I dette afsnit ser vi på en trekant ABC hvor s betegner den halve omkreds, r er radius i den indskrevne cirkel, R er radius i den omskrevne cirkel, og T er arealet med mindre andet er nævnt.

Sætning om radius i den omskrevne cirkel

Om radius i den omskrevne cirkel til trekant ABC gælder

$$2R = \frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C}.$$

Bevis

Lad AC' være diameter i den omskrevne cirkel til trekant ABC . Da er $\sin A = \sin A' = \frac{a}{2R}$. Tilsvarende ses at $\sin B = \frac{b}{2R}$ og $\sin C = \frac{c}{2R}$, og dermed i alt

$$2R = \frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C}.$$

Sætning om areal og radius i den omskrevne cirkel

Der gælder at

$$4RT = abc.$$

Bevis

Ifølge sætningen om radius i den omskrevne cirkel samt sætningen om arealet af en trekant udtrykt ved sinus til en vinkel og længden af de hosliggende sider, er

$$4RT = 2 \cdot 2R \cdot T = 2 \cdot \frac{a}{\sin A} \cdot \frac{1}{2} bc \sin A = abc.$$

Hérons formel

Arealet af en trekant kan beregnes ud fra trekantens sidelængder vha. Herons formel

$$T = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}.$$

Bevis

Ifølge cosinusrelationen er

$$(2bc)^2 \cos^2 A = (b^2 + c^2 - a^2)^2.$$

Vi ved at $4T = 2bc \sin A$, og ved kvadrering $16T^2 = (2bc)^2 \sin^2 A$. Desuden er $\sin^2 A = 1 - \cos^2 A$. Samlet giver dette

$$\begin{aligned} 16T^2 &= (2bc)^2 - (2bc)^2 \cos^2 A \\ &= (2bc)^2 - (b^2 + c^2 - a^2)^2 \\ &= (2bc + b^2 + c^2 - a^2)(2bc - b^2 - c^2 + a^2) \\ &= ((b+c)^2 - a^2)(a^2 - (b-c)^2) \\ &= (a+b+c)(b+c-a)(a+c-b)(a+b-c) \\ &= 16s(s-a)(s-b)(s-c). \end{aligned}$$

Hermed er Herons formel bevist.

Brahmaguptas formel

Arealet af en indskrivelig firkant $ABCD$ kan tilsvarende beregnes ud fra firkantens sidelængder:

$$T = \sqrt{(s-|AB|)(s-|BC|)(s-|CD|)(s-|DA|)}$$

hvor s også her betegner den halve omkreds. (Beviset udelades).

Opgave 7.1. Firkant $ABCD$ er indskrevet i en cirkel med radius R . Diagonalerne står vinkelret på hinanden, og deres skæringspunkt kaldes E .

Vis at

$$|AE|^2 + |BE|^2 + |CE|^2 + |DE|^2 = 4R^2.$$

Opgave 7.2. Vis at der findes uendeligt mange trekanter hvor sidelængderne er tre på hinanden følgende hele tal, og arealet af trekanten er et helt tal. (NMC 1995)

Opgave 7.3. Vis for en trekant ABC at

$$\cos A + \cos B + \cos C = \frac{r}{R} + 1.$$

Opgave 7.4. Vis for en trekant ABC at

$$\frac{1}{ab} + \frac{1}{ac} + \frac{1}{bc} = \frac{1}{2rR}.$$

Gloser

Hérons formel *Heron's formula*

8 Multiplikation omkring et punkt

Her gives en kort introduktion til den affine afbildning *multiplikation omkring et punkt* samt eksempler på hvordan denne afbildning kan bruges i løsningen af geometriopgaver. Hvis du ønsker en mere teoretisk indføring i affine afbildninger og deres egenskaber, så se Jens-Søren Andersens noter *Affine transformationer*.

Definition af multiplikation omkring et punkt

Multiplikation omkring punktet O med multiplikationsfaktoren k er en afbildning af planen i sig selv hvor et punkt P afbildes i punktet P' så $\overrightarrow{OP'} = k\overrightarrow{OP}$. I det følgende ser vi bort fra tilfældet $k = 0$.

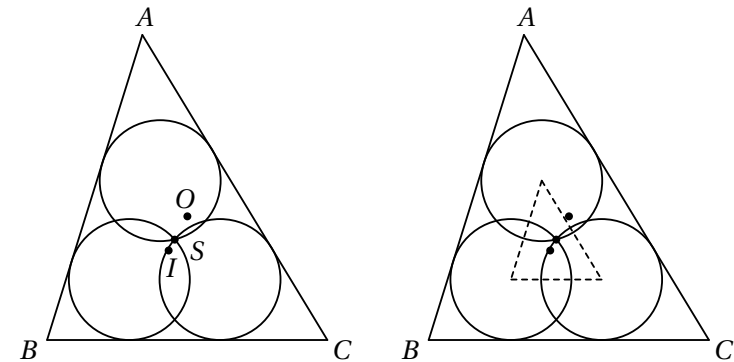
Hvis $k = 1$ er det blot identitetsafbildningen, mens fx $k = -1$ giver en drejning på 180° om O .

Egenskaber

- Ved multiplikation omkring et punkt afbildes en linje i en linje parallel med linjen.
- Multiplikation omkring et punkt bevarer vinkler
- Alle figurer afbildes i lignedannede figurer.
- For to cirkler med forskellige radier findes netop et punkt og en multiplikation omkring dette med positiv multiplikationsfaktor som afbilder den ene cirkel i den anden. For to cirkler findes netop et punkt og en multiplikation med negativ multiplikationsfaktor som fører den ene cirkel i den anden.
- For to ensvinklede trekanter som ikke er kongruente, og hvor enslydende sider er parallelle, findes netop et punkt og en multiplikation omkring dette som afbilder den ene trekant i den anden.
- Sættningen af to multiplikationer om to punkter, hvor produktet af de to multiplikationsfaktorer ikke er 1, er igen en multiplikation omkring et punkt, og multiplikationsfaktoren er produktet af de to multiplikationsfaktorer.

Eksempel 1 Multiplikation omkring et punkt kan fx benyttes til at vise at tre punkter ligger på linje ved at vise at en multiplikation omkring et af punkterne kan afbilde det andet punkt i det tredje.

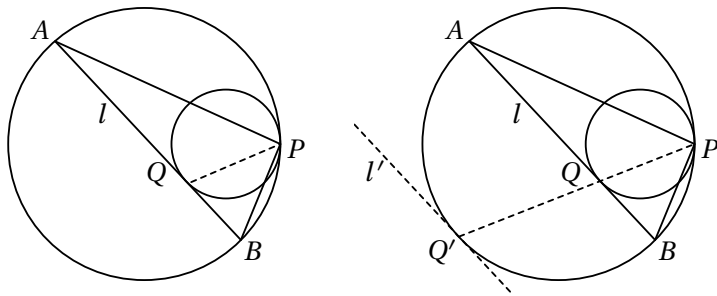
Hvis vi fx betragter tre cirkler med samme radius som skærer hinanden i et fælles punkt S , og den trekant ABC der opstår ved at tegne tangenter som vist på figuren, kan vi vise at S samt centrum I for den indskrevne cirkel og centrum O for den omskrevne cirkel til trekant ABC ligger på linje.

Trekanten som opstår når man forbinder centrene for de tre cirkler, har parvis parallelle sider med trekant ABC da de tre cirkler har samme radius. Da I er skæringen mellem vinkelhalveringslinjerne i trekant ABC , og de tre centre ligger på disse vinkelhalveringslinjer, må I være centrum for den multiplikation som afbilder den lille trekant i trekant ABC . Punktet S er centrum for den omskrevne cirkel til den lille trekant da de tre cirkler har samme radius, og dermed afbildes S i O . Dette viser at I , S og O ligger på samme linje.

Eksempel 2 Multiplikation omkring et punkt kan også benyttes til at vise noget om vinkler fx ved at udnytte sætningen om periferivinkler i en cirkel. Betragt en cirkel C_1 som tangerer en cirkel C_2 indvendigt i punktet P . Lad l være en tangent til C_1 i et punkt Q forskelligt fra P . Linjen l skærer C_2 i henholdsvis A og B . Vi ønsker at vise at PQ er vinkelhalveringslinje i trekant APB .

Multiplikationen i P som fører C_1 i C_2 , fører Q i Q' og tangenten l til C_1 i en tangent l' til C_2 i punktet Q' .

Da l og l' er parallelle, og l' er tangent til C_2 , er cirkelbuerne AQ' og BQ' lige store. Derfor er $\angle APQ' = \angle BPQ'$, og altså PQ vinkelhalveringslinje i trekant APB .

Bemærkning Multiplikation omkring et punkt kan også benyttes til at vise at nogle punkter ligger på samme cirkel, fx ved at finde en multiplikation som afbilder punkterne i en allerede kendt cirkel. Man kan også vha. af multiplikation omkring et punkt vise at to linjer er parallelle ved at finde en multiplikation der afbilder den ene i den anden, og man kan benytte multiplikation omkring et punkt til at bestemme forholdet mellem forskellige linjestykker ud fra multiplikationsfaktoren. I de følgende opgaver kan du selv prøve kræfter med dette.

Opgave 8.1. To cirkler C_1 og C_2 med samme radius tangerer en større cirkel C indvendigt i henholdsvis A_1 og A_2 . Lad M være et punkt på C forskelligt fra A_1 og A_2 , og lad B_1 og B_2 være skæringspunkterne mellem henholdsvis MA_1 og C_1 og mellem MA_2 og C_2 . Vis at B_1B_2 er parallel med A_1A_2 .

Opgave 8.2. En cirkel C_1 tangerer en cirkel C_2 indvendigt i punktet A . En linje l skærer de to cirkler i punkterne M, N, P og Q således at punkterne ligger i nævnte rækkefølge på linjen. Vis at $\angle MAN = \angle PAQ$.

Opgave 8.3. En cirkel C_1 tangerer en cirkel C_2 indvendigt i punktet A . Om to forskellige linjer gennem A gælder oplyses at den ene skærer C_1 og C_2 i henholdsvis X_1 og X_2 og den anden skærer C_1 og C_2 i henholdsvis Y_1 og Y_2 . Linjerne X_1Y_2 og X_2Y_1 skærer hinanden i punktet B . Vis at hvis B ligger på C_1 , da tangerer den omskrevne cirkel til BX_2Y_2 cirklen C_1 .

Opgave 8.4. Punktet P er et indre punkt i en spidsvinklet trekant ABC , og X, Y og Z er projektionerne af P på henholdsvis a, b og c . Cirklen gennem

X, Y og Z skærer henholdsvis a, b og c i tre nye punkter X_1, Y_1 og Z_1 . Vis at linjerne gennem henholdsvis X_1, Y_1 og Z_1 vinkelret på henholdsvis a, b og c skærer hinanden i et punkt.

Opgave 8.5. I en trekant ABC kaldes midtpunkterne af BC, AC og AB for henholdsvis M_a, M_b og M_c . Trekant ABC 's *Spieker centrum* er centrum for den indskrevne cirkel til trekant $M_aM_bM_c$. Vis at centrum I for den indskrevne cirkel til trekant ABC , medianernes skæringspunkt M og trekantens *Spieker centrum* S alle ligger på samme linje.

Opgave 8.6. I trekant ABC kaldes højderens skæringspunkt for H og fodpunkterne for de tre højder for henholdsvis H_a, H_b og H_c . Lad M_a, M_b og M_c være midtpunkterne af henholdsvis AH, BH og CH . Vis at H_a, H_b, H_c, M_a, M_b og M_c ligger på en cirkel. Vis desuden at radius for den omskrevne cirkel til trekant ABC er dobbelt så stor som radius for den omskrevne cirkel til trekant $H_aH_bH_c$.

Opgave 8.7. (IMO 1978) I trekant ABC er $|AB| = |AC|$. En cirkel tangerer siderne AB og AC i henholdsvis P og Q samt den omskrevne cirkel til trekant ABC indvendigt. Vis at midtpunktet af PQ er centrum for den indskrevne cirkel til trekant ABC .

Gloser

multiplikation omkring et punkt *homothety*

multiplikation omkring O med multiplikationsfaktor k *homothety with center O and ratio k*

9 Trekantens ydre røringsskiver

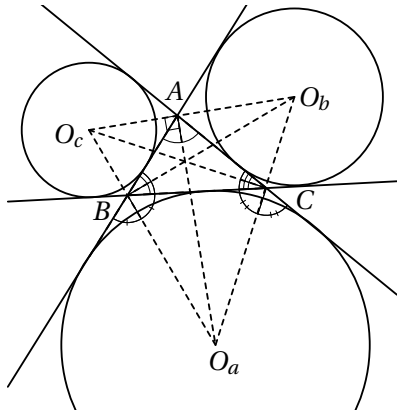
Definition af trekantens ydre røringsskiver

En trekant ABC har tre ydre røringsskiver, en for hver side i trekanten. Den ydre røringsskive til siden BC er en cirkel der ligger uden for trekanten, og som tangerer siden BC samt forlængelserne af AB og AC .

Sætning om de ydre røringsskivers centre

Centrum for den ydre røringsskive til siden BC i trekant ABC er skæringspunktet for vinkelhalveringslinjen til vinkel A og de ydre vinkelhalveringslinjer til vinkel B og C .

De tre ydre røringsskivers centre danner en trekant i hvilken vinkelhalveringslinjerne for trekant ABC er højder.

Bevis

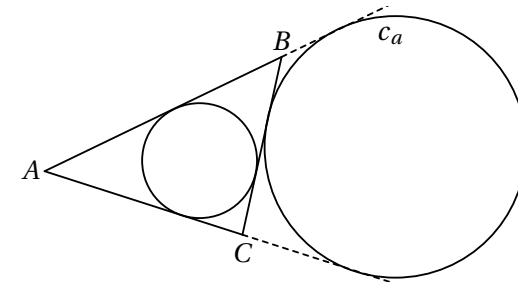
Da den ydre røringsskive til siden BC tangerer BC samt forlængelserne af AB og AC , må dens centrum ligge i samme afstand til disse tre linjer. Da vinkelhalveringslinjen netop er det geometriske sted for de punkter der har samme afstand til de to vinkelben, må den ydre røringsskives centrum ligge på vinkelhalveringslinjen til vinkel A samt de ydre vinkelhalveringslinjer til vinkel B og vinkel C .

Af dette ses at de ydre røringsskivers centre O_a , O_b og O_c danner en trekant hvis sider går gennem henholdsvis A , B og C . Vinkelhalveringslinjen til vinkel A står vinkelret på siden O_bO_c , da $\angle BAO_a = \angle CAO_a$ og $\angle O_bAC = \angle O_cAB$.

Sætning 1 om den ydre røringsskive

Lad ABC være en trekant, s den halve omkreds og c_a den ydre røringsskive til siden BC . Da gælder at

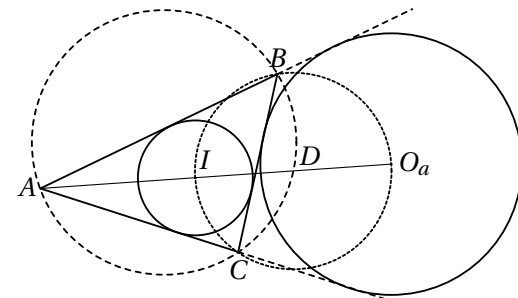
- i) Potensen af A mht. c_a er s^2 .
- ii) Røringspunktet mellem BC og den indskrevne cirkel og røringspunktet mellem BC og den ydre røringsskive c_a ligger symmetrisk på linjestykket BC omkring dets midtpunkt.

Opgave 9.1. Vis sætningen.

Sætning 2 om den ydre røringsskive

Lad ABC være en trekant, I centrum for den indskrevne cirkel, O_a centrum for den ydre røringsskive til siden BC og D skæringen mellem den omskrevne cirkel og vinkelhalveringslinjen fra A . Da gælder

- i) Punkterne B , I , C og O_a ligger på en cirkel med D som centrum.
- ii) Der gælder at $|AI||AO_a| = |AB||AC|$.

Opgave 9.2. Vis sætningen.

Opgave 9.3. Sætning I trekant ABC indtegnes tre cevianer fra vinkelspidserne til røringpunkterne for de tre røringcirkler. Vis at de tre cevianer skærer hinanden i et punkt.

Opgave 9.4. Sætning For en trekant ABC betegner T arealet, r radius i den indskrevne cirkel og r_1 , r_2 og r_3 radierne i de tre ydre røringcirkler. Vis at $T^2 = r r_1 r_2 r_3$.

Opgave 9.5. Lad I være centrum for den indskrevne cirkel i trekant ABC , og lad Γ være trekantens omskrevne cirkel. Lad linjen AI skære Γ i et punkt D forskelligt fra A . Lad E være et punkt på cirkelbuen CD som ikke indeholder A , og lad F være et punkt på siden BC så $\angle BAF = \angle CAE$. Lad yderligere G være midtpunktet af linjestykket IF . Vis at linjerne DG og EI skærer hinanden på Γ . (IMO 2010)

Gloser

ydre røringcirkel *excircle*

centrum for den ydre røringcirkel *excenter*

10 Radikalakse og radikalcentrum

I kapitlet om punkts potens så vi at et punkt P 's potens mht. en cirkel med centrum O og radius r defineres som tallet $|OP|^2 - r^2$. Hvis P ligger på cirkelperiferien, er P 's potens derfor 0, mens den er positiv hvis P ligger uden for cirklen, og negativ hvis P ligger inden for cirklen. Yderligere så vi at hvis en linje gennem P skærer cirklen i A og B og en anden linje gennem P skærer cirklen i C og D (i begge tilfælde er punkterne sammenfaldende hvis linjen tangerer cirklen), da gælder at $|AP||BP| = |CP||DP|$. Hvis P ligger uden for cirklen, er $|AP||BP|$ netop punktets potens mht. cirklen, og hvis P ligger inden for cirklen, er $-|AP||BP|$ netop punktets potens.

Definition af radikalakse

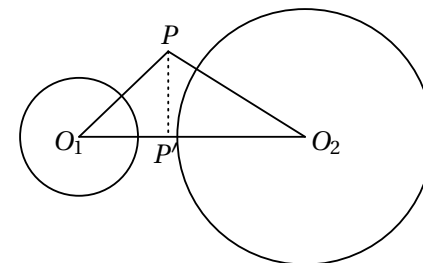
Radikalaksen for to cirkler med forskellige centre er det geometriske sted for de punkter der har samme potens mht. de to cirkler.

Sætning om radikalakse

Kald centrum i de to cirkler for henholdsvis O_1 og O_2 , cirklernes radier for henholdsvis r_1 og r_2 , og lad d betegne afstanden mellem de to centre. Da er radikalaksen en ret linje der står vinkelret på linjen O_1O_2 . Radikalaksens afstand til henholdsvis O_1 og O_2 er $\frac{r_1^2 - r_2^2 + d^2}{2d}$ og $\frac{r_2^2 - r_1^2 + d^2}{2d}$. Hvis cirklerne skærer hinanden i to punkter A og B , er radikalaksen netop linjen gennem A og B .

Bevis

Lad Q være punktet på linjen O_1O_2 med $|QO_1| = \frac{r_1^2 - r_2^2 + d^2}{2d}$ og $|QO_2| = \frac{r_2^2 - r_1^2 + d^2}{2d}$. (Dette er muligt da $\frac{r_1^2 - r_2^2 + d^2}{2d} + \frac{r_2^2 - r_1^2 + d^2}{2d} = d$).

Antag at P er et punkt på radikalaksen, og lad P' være projektionen af P på O_1O_2 . At P er et punkt på radikalaksen, er ensbetydende med at

$$|PO_1|^2 - r_1^2 = |PO_2|^2 - r_2^2.$$

Dette er ensbetydende med at

$$|PP'|^2 + |O_1P'|^2 - r_1^2 = |PP'|^2 + (d - |O_1P'|)^2 - r_2^2,$$

og yderligere at

$$|O_1P'| = \frac{r_1^2 - r_2^2 + d^2}{2d}.$$

Dette er ensbetydende med at $P' = Q$, og dermed at P ligger på linjen gennem Q vinkelret på O_1O_2 . Vi har dermed vist at radikalaksen netop består af punkterne på denne linje.

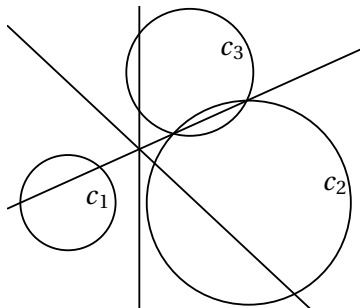
Hvis cirklerne skærer hinanden i to punkter A og B , har begge punkter potens nul mht. de to cirkler, og dermed er radikalaksen netop linjen gennem A og B .

Definition af radikalcentrum

Radikalcentrum for tre cirkler med forskellige centre er det geometriske sted for de punkter der har samme potens mht. de tre cirkler.

Sætning om radikalcentrum

For tre cirkler c_1 , c_2 og c_3 med forskellige centre som ikke alle tre ligger på linje, gælder at radikalakserne for henholdsvis, c_1 og c_2 , c_1 og c_3 samt c_2 og c_3 skærer hinanden i et punkt, og at dette punkt er deres radikalcentrum.

Hvis de tre centre ligger på linje, er radikalakserne for henholdsvis, c_1 og c_2 , c_1 og c_3 samt c_2 og c_3 parallelle og evt. sammenfaldende, dvs. i dette tilfælde er deres radikalcentrum den tomme mængde eller en ret linje.

Bevis. Hvis de tre centre ikke ligger på linje, ved vi fra sætningen om radikalakse at radikalakserne for henholdsvis c_1 og c_2 , c_1 og c_3 samt c_2 og c_3 parvis ikke er parallelle, samt at radikalcentrum for de tre cirkler pr. definition er indeholdt i fællesmængden af disse radikalakser. Lad P være skæringspunktet mellem radikalaksen for c_1 og c_2 og radikalaksen for c_1 og c_3 . Dermed er potensen af P mht. c_1 lig potensen af P mht. c_2 , og potensen af P mht. c_1 er lig med potensen af P mht. c_3 . Altså er potensen af P mht. c_2 også lig med potensen af P mht. c_3 , hvilket betyder at P ligger på radikalaksen for c_2 og c_3 . Dermed går alle tre radikalakser gennem P , og P er dermed radikalcentrum for de tre cirkler.

Hvis de tre centre ligger på linje, ved vi fra sætningen om radikalakse at radikalakserne for henholdsvis c_1 og c_2 , c_1 og c_3 samt c_2 og c_3 alle er parallelle. Hvis de ikke alle er sammenfaldende, er radikalcentrum for de tre cirkler den tomme mængde, og hvis de alle er sammenfaldende, er radikalcentrum identisk med den fælles radikalakse.

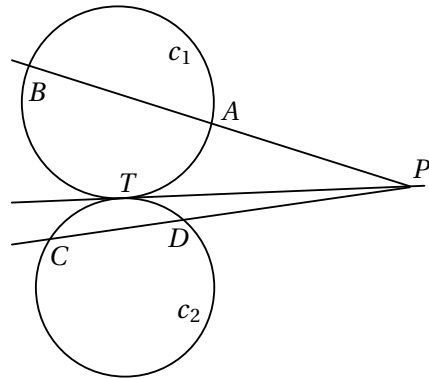
Degenererede cirkler med radius 0

Både for radikalakse og radikalcentrum giver definitionen også mening hvis en eller flere af cirklerne er en degenereret cirkel med radius 0, og sætningerne gælder også i dette tilfælde.

Eksempel på anvendelse af radikalakse

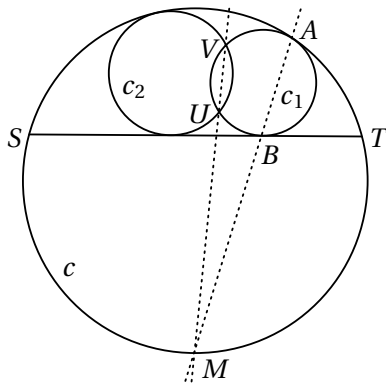
To cirkler c_1 og c_2 tangerer hinanden udvendigt i punktet T . Lad P være et punkt på deres fælles tangent gennem T , og lad A og B være to punkter på c_1 så A , B og P ligger på linje, og lad C og D være to punkter på c_2 så C , D og P ligger på linje. Vi ønsker at vise at A , B , C og D ligger på en cirkel.

Kald cirklen gennem A , B og C for c_3 . Linjen TP er radikalakse for c_1 og c_2 , og linjen AP er radikalakse for c_1 og c_3 . Dermed må skæringspunktet P mellem AP og PT ligge på radikalaksen for c_2 og c_3 , dvs. denne radikalakse er PC . Da radikalaksen yderligere skærer c_2 i D , må dette punkt også ligge på c_3 . Dermed ligger A, B, C og D på en cirkel.

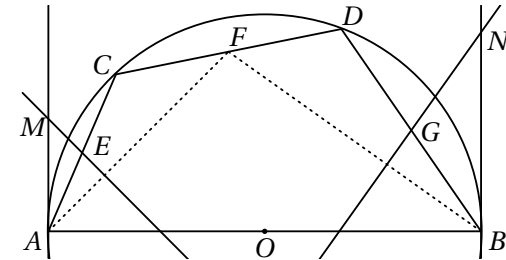
Opgave 10.1. Punkterne P, Q, R og S ligger på cirklen c således at PQ og RS ikke er parallelle. Lad L være mængden af punkter I for hvilke der findes en cirkel c_1 gennem P og Q samt en cirkel c_2 gennem R og S således at de to cirkler tangerer hinanden i I . Beskriv punktmængden L .

Opgave 10.2. I en cirkel c er ST en korde som afgrænser et cirkelafsnit, og i dette afsnit er der to cirkler c_1 og c_2 som begge tangerer c og korden ST , og som skærer hinanden i punkterne U og V . Røringspunktet mellem cirklen c_1 og cirklen c betegnes A , og røringspunktet mellem cirklen c_1 og korden ST betegnes B . Lad M være midtpunktet af cirkelbuen ST modsat det nævnte cirkelafsnit.

- i) Vis at A, B og M ligger på linje.
- ii) Vis at $|MA||MB| = |MT|^2$.
- iii) Vis at U, V og M ligger på linje.

Opgave 10.3. Lad AB være diameter i halvcirklen c med centrum O , og C og D to punkter på c således at A, C, D og B er fire forskellige punkter der ligger på c i den nævnte rækkefølge. Midtpunkterne af henholdsvis AC, CD og DB betegnes E, F og G . Linjen gennem E vinkelret på AF skærer tangenten til c i A i punktet M , og linjen gennem G vinkelret på FB skærer tangenten til c i B i punktet N . Lad cirklerne c_1, c_2 og c_3 have henholdsvis AO, BO og EG som diameter.

- i) Bevis at radikalaksen for c_1 og c_3 er ME , samt at radikalaksen for c_2 og c_3 er NG .
- ii) Find radikalcentrum for c, c_1 og c_3 samt radikalcentrum for c, c_2 og c_3 .
- iii) Vis at MN er parallel med CD .

Opgave 10.4. Lad ABC være en trekant. Den indskrevne cirkel c i trekanten rører siderne AB og AC i henholdsvis punkterne Z og Y . Lad G være skæringspunktet mellem BY og CZ , og lad R og S være punkter så firkanterne $BCYR$ og $BCSZ$ er parallelogrammer. Lad desuden s være den degenererede cirkel med centrum S og radius 0, og lad c_a være den ydre røringcirkel til siden BC .

i) Vis at CZ er radikalakse for s og c_a .

ii) Vis at $|GR| = |GS|$.

(Variation af opgave fra IMO 2009 shortlist)

Gloser

radikalakse *radical axis/power line*

radikalcentrum *radical center*

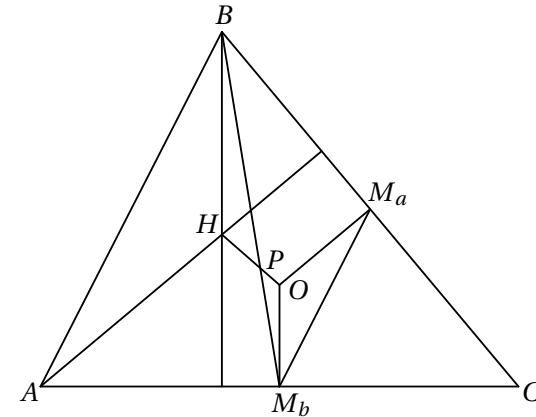
11 Eulerlinjen og Simsonlinjen

Sætning om Eulerlinjen

I en trekant ABC kaldes medianernes skæringspunkt som sædvanligt M , højdernes skæringspunkt H og midtnormalernes skæringspunkt O . Punkterne H , M og O ligger på en ret linje som kaldes Eulerlinjen, og M deler HO således at $2|MO| = |MH|$.

Bevis

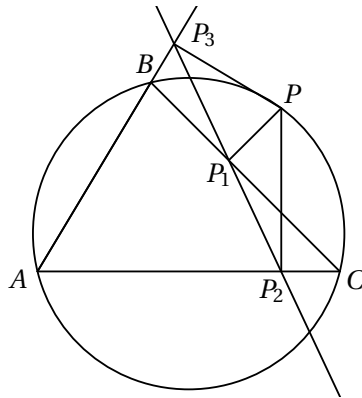
Kald midtpunkterne af BC og AC for henholdsvis M_a og M_b , og skæringspunktet mellem BM_b og HO for P . Vi ønsker at vise at $P = M$ samt at $2|OM| = |HM|$.

Da AB er parallel med midtpunktstransversalen M_aM_b , OM_b er parallel med BH da de begge står vinkelret på AC , og OM_a er parallel med AH da de begge står vinkelret på BC , er trekanten ABH og M_aM_bO ensvinklede med forholdet $2 : 1$. Desuden er trekant OPM_b ensvinklet med trekant HPB med samme forhold. Dermed er $2|M_bP| = |PB|$, og heraf ses det ønskede nemlig at $P = M$ og $2|MO| = |MH|$.

Sætning om Simsonlinjen

Lad P være et punkt på den omskrevne cirkel til trekant ABC , P_1 projektionen af P på linjen BC , P_2 projektionen af P på linjen AC og P_3 projektionen af P på linjen AB .

Da ligger punkterne P_1 , P_2 og P_3 på en ret linje, og denne linje kaldes Simsonlinjen.

Opgave 11.1 (Om Simsonlinjen). Bevis sætningen.

Hint: Vis at firkanterne PCP_2P_1 , PP_3BP_1 og PP_2AP_3 er indskrivelige, og udnyt dette til at vise at $\angle CP_1P_2 = \angle BP_1P_3$.

Den omvendte Simson

Lad ABC være en trekant, P et punkt og P_1 , P_2 og P_3 projektionerne af P på henholdsvis BC , AC og AB . Hvis punkterne P_1 , P_2 og P_3 ligger på en ret linje, da ligger P på den omskrevne cirkel til trekant ABC . (Beviset udledes).

Opgave 11.2. Lad ABC være en trekant hvor D , E og F er fodpunkterne for højderne på henholdsvis BC , AC og AB . Lad yderligere P , Q , M og N være projekterne af D på henholdsvis AB , AC , BE og CF . Vis at punkterne P , Q , M og N ligger på linje.

Opgave 11.3. I planen er givet fire ikke-parallele linjer således at der ikke er tre som går gennem samme punkt. Hver trippel af linjer danner en trekant, dvs linjerne danner i alt fire trekanter, og hver af disse trekanter har en omskreven cirkel. Vis at de fire omskrevne cirkler har et fælles punkt.

Opgave 11.4. Betragt fem punkter A , B , C , D og E sådan at firkant $ABCD$ er et parallelogram, og firkant $BCED$ har en omskreven cirkel. Lad l være en linje gennem A . Antag at l skærer det indre af linjestykket DC i F og linjen BC i G . Antag derudover at $|EF| = |EG| = |EC|$. Bevis at l er vinkelhalveringslinje for vinkel DAB .

Hint: Benyt resultatet om Simsonlinjen til at vise at projektionen af E på linjen BD netop er skæringspunktet mellem diagonalerne i firkant $ABCD$. (IMO 2007)

Gloser

Eulerlinje *Euler line*

Simsonlinje *Simson line*

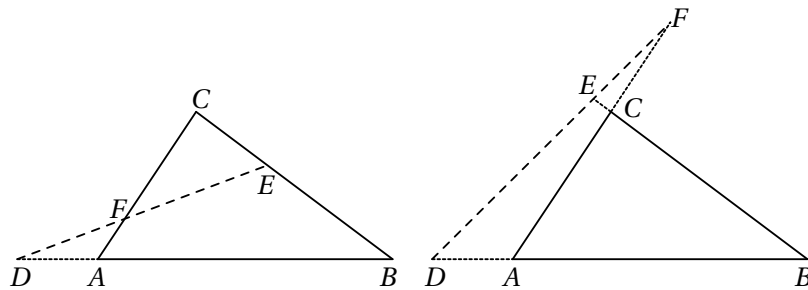
12 Menelaos sætning

Menelaos sætning

Lad ABC være en trekant. Menelaos' sætning siger at tre punkter D , E og F , som ligger på henholdsvis linjen AB , linjen BC og linjen CA , ligger på samme linje netop hvis

$$\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|} = -1.$$

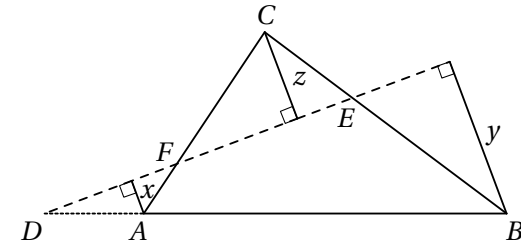
Her regnes linjestykkerne ligesom ved Cevas sætning med fortegn således at positiv retning er AB , BC og CA . Hvis D fx ligger på forlængelsen af AB tættest på A som på figuren, da er $|AD|$ negativ.

Bevis Antag først at punkterne D , E og F ligger på samme linje. Bemærk at da denne linje skærer trekanten nul eller to gange, vil der i udtrykket

$$\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|}$$

være enten en eller tre længder med negativt fortegn, dvs. udtrykket er altid negativt. Hvis vi kun regner med positive længder, er det derfor nok at vise at udtrykket er lig med 1. Lad x være længden af projektionen fra A på linjen DEF , y længden af projektionen fra B på linjen DEF og z længden af projektionen fra C på linjen DEF , som vist på figuren.

Pga. ensvinklede trekanter er

$$\frac{|AD|}{|DB|} = \frac{x}{y}, \quad \frac{|BE|}{|EC|} = \frac{y}{z} \quad \text{og} \quad \frac{|CF|}{|FA|} = \frac{z}{x},$$

og dette er uafhængigt af om linjen DEF skærer trekanten to eller nul gange. Dermed er

$$\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|} = -1,$$

når vi regner med fortegn.

Antag omvendt at der om D , E og F gælder at

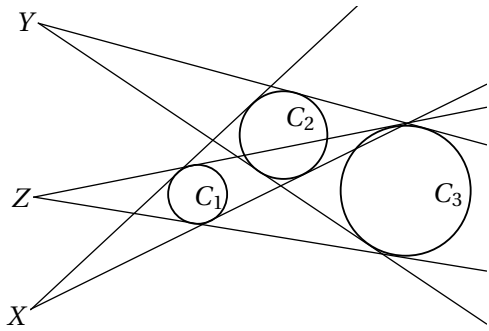
$$\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|} = -1.$$

Lad D' være skæringspunktet mellem EF og AB . Da ved vi fra før at

$$\frac{|AD'|}{|D'B|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|} = -1,$$

og dermed må $D = D'$, dvs. at D , E og F ligger på linje.

Opgave 12.1. (Monges sætning) Lad C_1 , C_2 og C_3 være cirkler som ikke rører hinanden, og som har forskellige radier. Lad X være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_1 og C_2 som har cirklerne på samme side af tangenten, lad tilsvarende Y være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_2 og C_3 som har cirklerne på samme side af tangenten, og Z være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_1 og C_3 som har cirklerne på samme side af tangenten.

Vis at punkterne X , Y og Z ligger på linje.

Opgave 12.2. (Monge-d'Alemberts sætning) Lad C_1 , C_2 og C_3 være cirkler som ikke rører hinanden, og som har forskellige radier. Lad X være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_1 og C_2 som har cirklerne på samme side af tangenten, lad Y være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_2 og C_3 som har cirklerne på hver sin side af tangenten, og Z være skæringspunktet mellem de to tangenter til C_1 og C_3 som har cirklerne på hver sin side af tangenten. Vis at punkterne X , Y og Z ligger på linje.

Gloser

Menelaos sætning *Menelaus' Theorem*

13 Inversion

Inversion er en bestemt type transformation af planen, og ved at benytte transformation på en geometrisk problemstilling omformer man problemstillingen til en anden ækvivalent problemstilling. Inversion er derfor et interessant redskab i nogle typer geometriopgaver. Disse kapitel er en indføring i inversion, de centrale egenskaber ved inversion samt hvordan man kan benytte inversion.

Inversion

Lad C være en cirkel med centrum O og radius r . Inversion i denne cirkel er en afbildning af planen, fra regnet punktet O , på sig selv. Et punkt A , $A \neq O$, afbildes i det punkt A' som ligger på halvlinjen fra O gennem A , og som opfylder at $|OA||OA'| = r^2$.

Det er oplagt at inversionsafbildningen er sin egen inverse, og den er desuden kontinuert hvilket vi ikke vil komme nærmere ind på her. Bemærk at afbildningen fikserer cirklen C og afbilder dens indre på dens ydre og omvendt. Deraf navnet.

Det interessante ved inversion er at den afbilder linjer og cirkler i linjer og cirkler, samt at den bevarer vinkler mellem kurver, hvilket vi skal se nærmere på når det drejer sig om linjer og cirkler.

Man kan på helt tilsvarende vis definere inversion i en kugle i rummet.

I det følgende ser vi på inversion i en cirkel med centrum O og radius r , og vi betegner billedet af et punkt A med A' , billedet af en cirkel α med α' , osv.

Sætning om vinkler og afstande

To punkter A og B , begge forskellige fra O , afbildes i punkterne A' og B' således at

$$\angle OA'B' = \angle OBA \quad \text{og} \quad |A'B'| = \frac{r^2}{|OA||OB|} |AB|.$$

Bevis

Vi viser at $\triangle OAB$ er envinklet med $\triangle OB'A'$ med forholdet $\frac{r^2}{|OA||OB|}$ da det viser sætningen.

Først bemærker vi at $\angle AOB = \angle A'OB'$. Desuden er

$$|OA'| = \frac{r^2}{|AO|} = \frac{r^2}{|OA||OB|} |OB| \text{ og tilsvarende } |OB'| = \frac{r^2}{|OA||OB|} |OA|,$$

hvilket giver det ønskede.

Sætning om linjer og cirkler

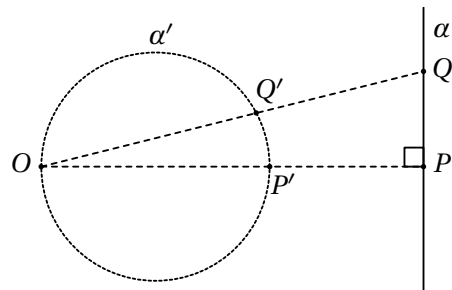
Inversion afbilder som sagt linjer og cirkler i linjer og cirkler. Mere præcist gælder

- En linje gennem O afbildes på sig selv.
- En linje som ikke går gennem O , afbildes på en cirkel gennem O hvis tangent i O er parallel med linjen.
- En cirkel gennem O afbildes på en linje som er parallel med tangenten til cirklen i O .
- En cirkel som ikke går gennem O , afbildes på en cirkel som ikke går gennem O .

Bevis

En linje gennem O afbildes oplagt på sig selv.

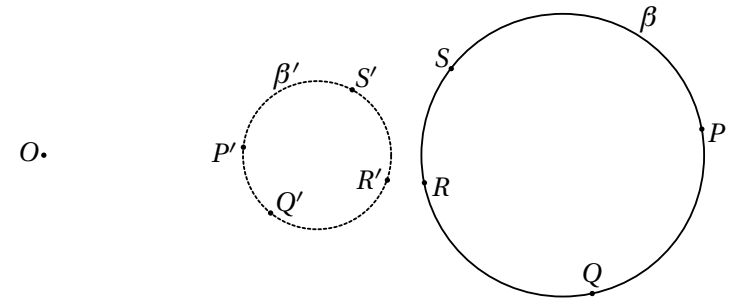
Lad α være en linje som ikke går gennem O , og betragt projektionen P af O på α .

Påstanden er nu at α' er cirklen med diameter OP' . Lad Q være et punkt på α . Da gælder at $\angle OQ'P' = \angle OPQ = 90^\circ$, dvs. at Q' ligger på cirklen med diameter OP' . Der gælder dermed at α afbildes på en cirkel gennem O hvis

tangent i O er parallel med α . Tilsvarende afbildes en cirkel gennem O på en linje som er parallel med tangenten til cirklen i O .

Lad β være en cirkel som ikke går gennem O , og som indeholder punkterne P, Q og R . Vi vil nu vise at β afbildes på cirklen gennem P', Q' og R' . I det følgende regner vi med orienterede vinkler.

Lad S være et punkt på β som ligger mellem R og P . Vi ønsker at vise at $\angle S'P'Q' + \angle Q'R'S' = 180^\circ$ da dette giver at S' ligger på cirklen gennem P', Q' og R' . Der gælder at

$$\angle Q'R'S' = \angle OR'S' - \angle OR'Q' = \angle OSR - \angle OQR,$$

og tilsvarende fås

$$\angle S'P'Q' = \angle OQP - \angle OSP.$$

Samlet giver dette

$$\begin{aligned} \angle S'P'Q' + \angle Q'R'S' &= \angle OSR - \angle OSP + \angle OQP - \angle OQR \\ &= \angle PSR + \angle RQP = 180^\circ. \end{aligned}$$

Dette viser at en cirkel som ikke går gennem O , afbildes i en cirkel som ikke går gennem O .

Det er vigtigt at bemærke at hvis α er en cirkel som ikke går gennem O , da er billedet af centrum som oftest ikke centrum i α' .

Nu vil vi vise at vinkler mellem linjer og cirkler bevares ved inversion, men først beviser vi at tangens mellem linjer og cirkler bevares ved inversion.

Sætning om tangens mellem linjer og cirkler

En linje og en cirkel eller to cirkler som tangerer i punktet P , $P \neq O$, afbildes ved inversion på en linje og en cirkel eller to cirkler som tangerer i P' .

Bevis

Da antallet af skæringspunkter forskellig fra O bevares ved inversion, følger det let.

Opgave 13.1. Lad α være en cirkel som ikke går gennem O . Vis at centrum af α , centrum af α' og O ligger på linje.

Opgave 13.2. Lad ABC være en trekant, og lad s betegne den halve omkreds. Vis at den ydre røringcirkel til siden c afbildes på sig selv ved inversion i en cirkel med centrum C og radius s .

Sætning om at vinkler bevares ved inversion

Vinklen mellem to linjer, en linje og en cirkel samt to cirkler bevares ved inversion.

Bevis

Hvis to linjer skærer i punktet O bevares vinklen oplagt ved inversion.

Lad α og β være to linjer som skærer hinanden i P , $P \neq O$. Da vil α' og β' have netop to skæringspunkter P' og O . Vinklen mellem α' og β' i P' vil være identisk med vinklen mellem dem i O . Da en linje gennem O afbildes på sig selv, og en linje der ikke går gennem O , afbildes på en cirkel gennem O hvis tangent i O er parallel med linjen, vil vinklen mellem α' og β' i O være identisk med vinklen mellem α og β i P .

Lad α være en linje og β en cirkel som skærer hinanden i P , $P \neq O$. Lad γ være tangenten til β i P . Da er vinklen mellem α og β i P lig med vinklen mellem α og γ i P som ifølge det vi lige har vist er identisk med vinklen mellem α' og γ' i P' som er lig med vinklen mellem α' og β' i P' da tangens bevares ved inversion.

På tilsvarende vis ses at vinklen mellem to cirkler bevares ved inversion.

Opgave 13.3. I en trekant ABC kaldes røringpunkterne mellem den indskrevne cirkel og siden AB og siden AC for henholdsvis M og N . Vis at ved inversion i den indskrevne cirkel afbildes A i midtpunktet af linjestykket MN .

Nu skal vi se på hvorfor inversion i nogle sammenhænge er rigtig smart. Fx er Ptolemæus' ulighed helt lige til hvis man inverterer problemstillingen.

Ptolemæus' ulighed

Som vi så i et tidligere kapitel siger Ptolemæus' ulighed at der for en firkant $ABCD$ gælder at

$$|AB||CD| + |AD||BC| \geq |AC||BD|$$

med lighedstegn netop hvis firkant $ABCD$ er indskrivelig.

Bevis

Vi inverterer i en cirkel med centrum i A og radius r . Dette giver

$$|AB||CD| + |AD||BC| = \frac{r^2}{|AB'|} \frac{r^2}{|AC' || AD'|} |C'D'| + \frac{r^2}{|AD'|} \frac{r^2}{|AB' || AC'|} |B'C'| = \frac{r^4}{|AB' || AC' || AD'|} (|B'C'| + |C'D'|)$$

og

$$|AC||BD| = \frac{r^2}{|AC'|} \frac{r^2}{|AB' || AD'|} |B'D'| = \frac{r^4}{|AB' || AC' || AD'|} |B'D'|.$$

Ptolemæus' ulighed er i den inverterede situation derfor blot trekantsuligheden

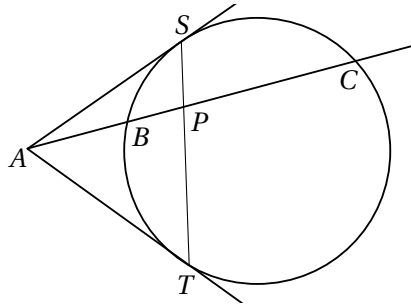
$$|B'C'| + |C'D'| \geq |B'D'|$$

hvor der gælder lighedstegn netop hvis B' , C' og D' ligger på en linje i nævnte rækkefølge. I det ikke inverterede tilfælde er dette netop ækvivalent med at B , C og D ligger på en cirkel gennem A , således at C ikke ligger ved siden af A , dvs. at firkant $ABCD$ er omskrivelig.

I beviset for Ptolemæus' ulighed benyttede vi kun formlen for hvordan afstande ændres ved inversion, samt at en cirkel gennem inversionscirkelns centrum afbildes på en linje der ikke går gennem centrum og omvendt.

Eksempel med NMC-opgave fra 2007

En linje gennem A skærer en cirkel i to punkter, B og C , på en sådan måde at B ligger mellem A og C . Fra punktet A tegnes de to tangenter til cirklen. Tangenterne rører cirklen i punkterne S og T . Lad P være skæringspunktet mellem linjerne ST og AC .

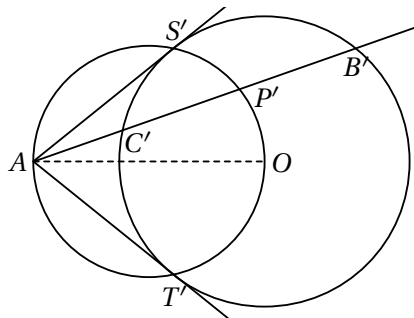
Vi skal vise at

$$\frac{|AP|}{|PC|} = 2 \frac{|AB|}{|BC|}.$$

Allerførst skal vi overveje hvilket punkt vi skal invertere i. De to mest centrale punkter er P og A , så vi prøver først at invertere i en cirkel med centrum i A og dernæst i en cirkel med centrum i P for at se hvordan det omformer problemstillingen.

Inversion i en cirkel med centrum i A

Ved inversion i en cirkel med centrum A og radius r afbildes linjerne gennem A på sig selv, linjen ST afbildes i en cirkel gennem A , og cirklen afbildes i en cirkel som tangerer linjerne AS' og AT' som vist på figuren.

Nu skal vi først udregne hvad det er vi skal vise:

$$\frac{|AP|}{|PC|} = \frac{r^2/|AP'|}{r^2|P'C'|/(|AP'||AC'|)} = \frac{|AC'|}{|P'C'|}$$

$$2 \frac{|AB|}{|BC|} = 2 \frac{r^2/|AB'|}{r^2|B'C'|/(|AB'||AC'|)} = 2 \frac{|AC'|}{|B'C'|}.$$

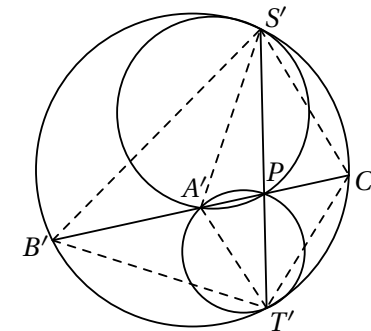
Vi skal altså i det inverterede tilfælde blot vise den simple sammenhæng at

$$|B'C'| = 2|P'C'|.$$

Lad AO være diameter i cirkel $AS'P'T'$. Da er $\angle AS'O = \angle AT'O = 90^\circ$, og derfor er O centrum i cirkel $B'T'C'S'$. Der gælder yderligere at $\angle AP'O = 90^\circ$, hvilket betyder at radius fra O gennem P' i cirkel $B'T'C'S'$ står vinkelret på korden $C'B'$, og derfor deler den på midten. Altså er $|B'C'| = 2|P'C'|$ som ønsket.

Inversion i en cirkel med centrum i P

Nu prøver vi i stedet at se hvad der sker, når vi inverterer i en cirkel med centrum i P og radius r . Her afbildes linjerne gennem P på sig selv, cirklen afbildes på en cirkel, og de to tangenter afbildes i to cirkler som tangerer billedet af cirklen.

Ligheden som vi skal vise, reduceres i dette tilfælde til

$$|B'C'| = 2|A'B'|.$$

Ifølge opgave 8.2 er

$$\angle C'T'A' = \angle PT'B' = \angle A'C'S' \text{ og } \angle A'S'C' = \angle B'S'P = \angle A'C'T'.$$

Dermed er trekant $A'S'C'$ og trekant $A'C'T'$ ensvinklede, og altså $|A'C'|^2 = |A'S'||A'T'|$. På tilsvarende vis får man at trekant $A'B'S'$ og trekant $A'T'B'$

er ensvinklede, og altså $|A'B'|^2 = |A'S'||A'T'|$. Samlet er $|B'C'| = 2|A'B'|$, og dermed har vi vist det ønskede.

Både i tilfældet hvor vi inverterer i en cirkel med centrum i A , og i tilfældet hvor vi inverterer i en cirkel med centrum i P , reduceres den lighed vi skal vise, til en væsentlig simplere lighed – præcis som i beviset for Ptolemæus' sætning.

Nu skal vi se på en IMO-opgave fra 1996 hvor inversion er et utroligt effektivt redskab.

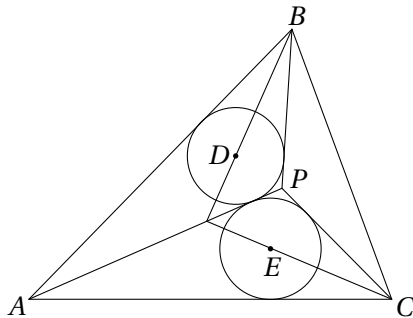
Eksempel fra IMO 1996

Opgaven lyder: Lad P være et indre punkt i trekant ABC således at

$$\angle APB - \angle ACB = \angle APC - \angle ABC.$$

Lad D og E være centrene for henholdsvis de indskrevne cirkler i trekant APB og trekant APC .

Vis at linjerne AP , BD og CE skærer hinanden i et punkt.

Først bemærker vi at linjen BD er vinkelhalveringslinjen fra B i trekant ABP , og det er kendt at vinkelhalveringslinjen deler modstående side i samme forhold som forholdet mellem de to hosliggende sider. Linjen BD deler altså linjestykket AP i forholdet $|AB|/|BP|$. På tilsvarende vis ses at linjen CE deler linjestykket AP i forholdet $|AC|/|PC|$. At vise at de tre linjer BD , CE og AP går gennem samme punkt, er altså ækvivalent med at vise at

$$\frac{|AB|}{|BP|} = \frac{|AC|}{|PC|}.$$

Nu skal vi overveje hvilket centrum vores inversionscirkel skal have. I dette tilfælde er der en del vinkler hvis ene vinkelben går gennem A , og i sådan et tilfælde er det ofte en god ide at invertere i en cirkel med centrum i A . Valget af radius er derimod ikke væsentligt.

Når vi inverterer i en cirkel med centrum i A og radius r , svarer ligheden vi skal vise til den væsentlige simplere lighed

$$|P'B'| = |P'C'|.$$

Vi har endnu ikke benyttet oplysningerne om vinklerne, så derfor ser vi på hvad disse giver os af information i den inverterede situation.

$$\angle APB - \angle ACB = \angle AB'P' - \angle AB'C' = \angle C'B'P'.$$

Tilsvarende er

$$\angle APC - \angle ABC = \angle AC'P' - \angle AC'B' = \angle B'C'P'.$$

Ifølge antagelsen om vinklerne har vi nu at $\angle C'B'P' = \angle B'C'P'$, dvs. at $|P'B'| = |P'C'|$ som ønsket.

Ved først at udnytte at vinkelhalveringslinjer deler modstående side i samme forhold som forholdet mellem de hosliggende cirkler, og efterfølgende invertere omformes problemstillingen til en problemstilling der nærmest giver sig selv. Kunsten er selvfølgelig at gennemskue at inversion i en cirkel med centrum i A forsimples problemstillingen.

Opgave 13.4. Lad ABC være en trekant, og lad s betegne den halve omkreds. Punkterne P og Q ligger på linjen AB således at $|CP| = |CQ| = s$. Vis at den omskrevne cirkel til trekant CPQ tangerer den ydre røringcirkel til siden c i trekant ABC .

Opgave 13.5. Fire cirkler tangerer hinanden således at C_1 og C_3 tangerer C_2 og C_4 , samt således at cirklerne ikke overlapper hinanden. Røringspunkterne mellem C_1 og C_2 , C_2 og C_3 , C_3 og C_4 samt C_4 og C_1 betegnes henholdsvis A , B , C og D . Vis at disse fire punkter enten ligger på en ret linje eller på en cirkel.

14 Oversigt

Transversal: En *transversal* i en trekant er et linjestykke der forbinder to punkter på hver sin side i trekanten. En transversal kaldes en *paralleltransversal* hvis den er parallel med en af siderne i trekanten, og en *midtpunktstransversal* hvis den forbinder midtpunkterne af to sider. En transversal fra punktet M på siden AB til punktet N på siden AC er en paralleltransversal netop hvis $\frac{|AM|}{|AN|} = \frac{|AB|}{|AC|}$. En midtpunktstransversal er derfor også en paralleltransversal.

Median: En *median* er et linjestykke i en trekant der forbinder en vinkelspids med midtpunktet af modstående side. De tre medianer i en trekant går igennem samme punkt som normalt betegnes M , og dette punkt deler medianerne i forholdet 1:2.

Midtnormal: En *midtnormal* til et linjestykke AB er det *geometriske sted* for de punkter der har samme afstand til A og B . I en trekant går de tre midtnormaler gennem samme punkt som normalt betegnes O , og dette punkt er centrum for den *omskrevne cirkel*.

Vinkelhalveringslinje: En *vinkelhalveringslinje* til en vinkel er det *geometriske sted* for de punkter der har samme afstand til vinklens ben. Vinkelhalveringslinjen er altså en linje som deler en vinkel i to lige store vinkler. I en trekant går de tre vinkelhalveringslinjer gennem samme punkt som normalt betegnes I , og dette punkt er centrum for den *indskrevne cirkel*. Vinkelhalveringslinjen deler modstående side i trekanten i samme forhold som forholdet mellem vinklens to hosliggende sider.

Højde: En *højde* i en trekant er en linje der går gennem en vinkelspids og er ortogonal med modstående side. I en trekant går højderne gennem samme punkt som normalt betegnes H .

Areal og radius i den indskrevne cirkel: I en trekant er arealet $T = rs$, hvor r er radius i den indskrevne cirkel, og s den halve omkreds.

Centervinkel: En *centervinkel* er en vinkel der har toppunkt i centrum og radier som vinkelben. En centervinkel måles ved den bue den spænder over.

Periferivinkel: En *periferivinkel* er en vinkel der har toppunkt på cirklen og korder som vinkelben. En periferivinkel er halvt så stor som den bue den spænder over, to periferivinkler som spænder over samme bue, er lige store, og en periferivinkel der spænder over en halvcirkel, er ret.

Korde-tangent-vinkel: En *korde-tangent-vinkel* er en vinkel der har toppunkt på cirklen og en korde samt en tangent som vinkelben. En korde-tangent-vinkel er halvt så stor som den bue korden spænder over.

Konvekse firkanter: En firkant kaldes *konveks* hvis der for vilkårlige to indre punkter gælder at linjestykket mellem punkterne er indeholdt i firkanten.

Indskrivelige firkanter: En firkant kaldes *indskrivelig* hvis den har en omskreven cirkel. En firkant er indskrivelig netop hvis summen af modstående vinkler er 180° . En firkant er indskrivelig hvis begge diagonaler står vinkelret på hver deres side i firkanten.

Ptolemæus' ulighed: For en firkant $ABCD$ gælder at $|AC||BD| \leq |AB||CD| + |BC||DA|$ med lighedstegn netop når firkant $ABCD$ er indskrivelig.

Punkts potens: I en given cirkel betegnes centrum O og radius r . Et punkt P 's potens mht. cirklen er tallet $|PO|^2 - r^2$.

Sætning om et punkts potens. Lad P være et punkt og l og m være to linjer gennem P , hvor l skærer en given cirklen i A og B , og m skærer cirklen i C og D . (Hvis en af linjerne tangerer cirklen, er de to punkter sammenfaldende.) Da gælder at $|AP||BP| = |CP||DP|$.

Cevian: En *cevia* er en linje i en trekant fra en vinkelspids til den modstående side (eller dens forlængelse).

Cevas sætning: Cevianerne AA' , BB' og CC' (hvor A' ligger på BC osv.), skærer hinanden i samme punkt, netop hvis $\frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} = 1$.

Radius i den omskrevne cirkel: Om radius i den omskrevne cirkel til trekant ABC gælder $2R = \frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C}$ og $4RT = abc$.

Herons formel: Arealet af en trekant er $T = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$, hvor s betegner den halve omkreds.

Multiplikation omkring et punkt: Multiplikation omkring punktet O med multiplikationsfaktoren k er en afbildning af planen i sig selv hvor et punkt P afbildes i punktet P' så $\overrightarrow{OP'} = k\overrightarrow{OP}$. Multiplikation i et punkt bevarer vinkler og fører en figur i en ligedannet figur.

Ydre røringsskikler: En trekants *ydre røringsskikler* er de tre cirkler der hver især tangerer den ene side udvendigt og tangerer forlængelserne af de to andre sider. Centrum for den ydre røringsskik til siden BC i trekant ABC er skæringspunktet for vinkelhalveringslinjen til vinkel A og de ydre vinkelhalveringslinjer til vinkel B og C .

Radikalakse: *Radikalaksen* for to cirkler med forskellige centre er det geometriske sted for de punkter der har samme potens mht. de to cirkler. Radikalaksen er en ret linje som står vinkelret på linjen mellem de to cirklers centre. Hvis cirklerne skærer hinanden, er det linjen gennem de to skæringspunkter.

Radikalcentrum: *Radikalcentrum* for tre cirkler med forskellige centre er det geometriske sted for de punkter der har samme potens mht. de tre cirkler. Hvis de tre cirklers centre ikke ligger på linje, er radikalcentrum et punkt, og det er netop skæringspunktet mellem radikalakserne for hvert par af cirkler.

Eulerlinje: I en trekant ligger højdernes skæringspunkt H , medianernes skæringspunkt M og centrum for den omskrevne cirkel O på en ret linje som kaldes *Eulerlinjen*, og M deler HO således at $2|MO| = |MH|$.

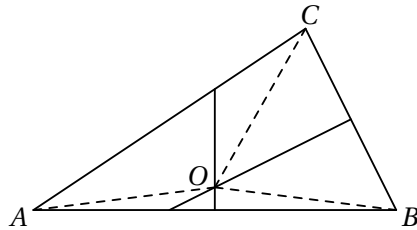
Simsonlinjen: Om et punkt P gælder at projektionerne af P på de tre sider i en trekant ligger på en ret linje netop hvis P ligger på trekantens omskrevne cirkel. Denne linje kaldes *Simsonlinjen*.

Menelaos sætning: Punkterne D , E og F , som ligger på henholdsvis linjen AB , linjen BC og linjen CA i trekant ABC , ligger på samme linje netop hvis $\frac{|AD|}{|DB|} \cdot \frac{|BE|}{|EC|} \cdot \frac{|CF|}{|FA|} = -1$.

Inversion: *Inversion* i en cirkel med centrum O og radius r er en afbildning af planen, fraregnet punktet O , på sig selv. Et punkt A , $A \neq O$, afbildes i det punkt A' som ligger på halvlinjen fra O gennem A , og som opfylder at $|OA||OA'| = r^2$. Inversion bevarer skæringspunkter og vinkler. To punkter A og B , begge forskellige fra O , afbildes i punkterne A' og B' således at $\angle OA'B' = \angle OBA$ og $|A'B'| = \frac{r^2}{|OA||OB|} |AB|$.

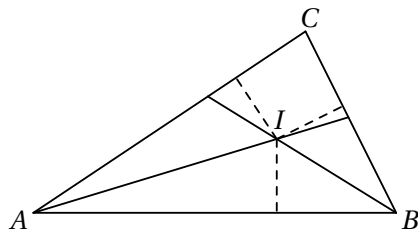
15 Løsningskitser

Opgave 1.1 Lad ABC være en trekant, tegn midtnormalerne på AB og BC , og kald deres skæringspunkt for O .

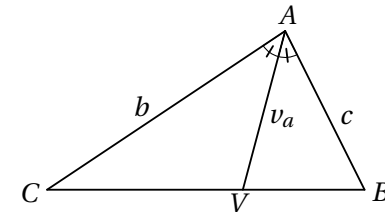

Da midtnormalen på AB er det geometriske sted for de punkter der har samme afstand til A og B , og midtnormalen på BC er det geometriske sted for de punkter der har samme afstand til B og C , må afstandene fra O til henholdsvis A , B og C være lige store. Punktet O er dermed centrum for den omskrevne cirkel, og midtnormalen på AC vil på tilsvarende vis gå gennem O .

Opgave 1.2 Lad ABC være en trekant, tegn vinkelhalveringslinjerne fra A og B , og kald deres skæringspunkt for I .

Da vinkelhalveringslinjerne er det geometriske sted for de punkter der har samme afstand til vinklens ben, må afstandene fra I til alle tre sider være lige store. Punktet I er dermed centrum for den indskrevne cirkel, og vinkelhalveringslinjen fra C vil på tilsvarende vis gå gennem I .

Ved at udnytte at $\sin(\angle CVA) = \sin(180^\circ - \angle CVA) = \sin(\angle AVB)$ får vi

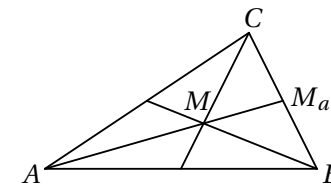
$$\frac{b}{|CV|} = \frac{\sin(\angle CVA)}{\sin(\frac{A}{2})} = \frac{\sin(\angle BVA)}{\sin(\frac{A}{2})} = \frac{c}{|VB|}.$$

Heraf ses at vinkelhalveringslinjen deler modstående side i samme forhold som forholdet mellem de hosliggende sider.

Opgave 1.3 Kald centrum for den indskrevne cirkel for I . Arealet af trekant ABI er da $\frac{1}{2}rc$ da r er højden, og c er grundlinjen. Tilsvarende er arealet for trekant ACI og BCI henholdsvis $\frac{1}{2}rb$ og $\frac{1}{2}ra$. Da arealet af trekant ABC netop er summen af arealerne af disse tre trekanter, er

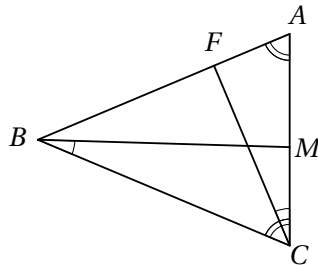
$$T = \frac{1}{2}(a + b + c)r = sr.$$

Opgave 1.4 Lad M betegne medianernes skæringspunkt og M_a betegne fodpunktet for medianen på siden a .

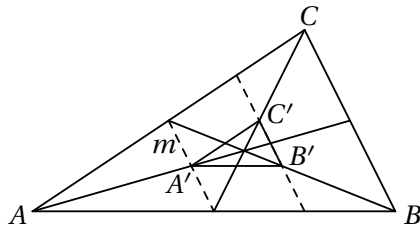
Da $3|MM_a| = |AM_a|$, er højden fra A i trekant ABC tre gange så stor som højden fra M i trekant MBC . Dermed udgør arealet af trekant MBC en tredjedel af arealet af trekant ABC . Desuden har trekant MM_aB og trekant MM_aC samme areal da de har samme højde og lige store grundlinjer. Dermed deler medianerne en trekant i seks små trekanter med samme areal.

Opgave 1.5 Da $|AB| = |BC|$, er $\angle A = \angle C$, og da yderligere $\angle MBC = \angle FCA$, må $\triangle BCM$ og $\triangle CAF$ være ensvinklede.

Hvis vi antager at $|BM| = |FC|$, er $\triangle BCM$ og $\triangle CAF$ desuden kongruente. Altså er $|AC| = |BC|$, og trekant ABC er dermed ligesidet.

Opgave 1.6 Først viser vi at siderne i trekant $A'B'C'$ er parallelle med siderne i trekant ABC . Indtegn midtpunktstransversalen m gennem siderne AB og AC .

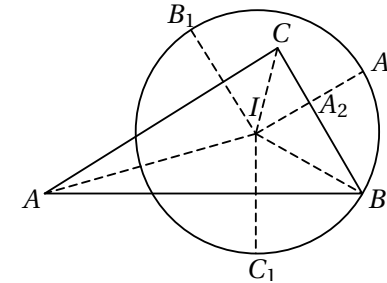

Denne midtpunktstransversal går gennem A' og er parallel med BC . Punkterne B' og C' ligger lige langt fra linjen m og linjen BC , og dermed er siden $B'C'$ parallel med BC . Tilsvarende gælder for de andre to sider i trekant $A'B'C'$. Vi har nu at siderne i trekant ABC og siderne trekant $A'B'C'$ er parallelle.

Da midtpunktstransversalen m deler siden AB på midten, må linjen $B'C'$ dele siden AB i forholdet $1 : 3$, dvs. at $|AB| = 4|A'B'|$. Dermed er forholdet mellem siderne i trekant $A'B'C'$ og siderne i trekant ABC $1 : 4$, dvs. at forholdet mellem arealerne er $(\frac{1}{4})^2 = \frac{1}{16}$. Arealet af trekant $A'B'C'$ er derfor $\frac{1}{16}$.

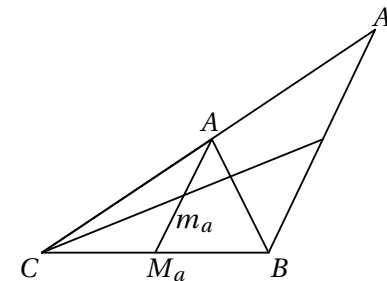
Opgave 1.7 Lad A' , B' og C' være den indskrevne cirkels røringpunkter med henholdsvis a , b og c . Trekkanterne $IC'C_1$, $IC'C_2$, $IA'C$ og $IB'C$ er kongruente, dvs. at $|C_1C_2| = |C_1C'| + |C'C_2| = |A'C| + |CB'|$. På tilsvarende vis fås $|A_1A_2| = |B'A| + |AC'|$ og $|B_1B_2| = |A'B| + |BC'|$. Dette giver det ønskede.

Opgave 1.8 Lad A_2 være skæringspunktet mellem IA_1 og BC .

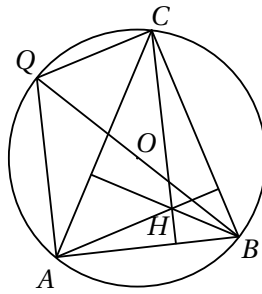
Trekant BA_2I er retvinklet, og $|BI| = 2|A_2I|$. Dermed er $\angle IBA_2 = 30^\circ$. Da BI er vinkelhalveringslinje, er vinkel $B = 60^\circ$.

Opgave 1.9 Kald fodpunktet af medianen m_a på a for M_a . Tegn en linje gennem B parallel med M_aA , og lad A_1 være skæringspunktet mellem denne linje og forlængelsen af AC .

Trekkanterne ACM_a og A_1CB er ensvinklede med forholdet $1 : 2$, dvs. at $|CA| = |AA_1|$. Linjen gennem C som halverer m_a , halverer også A_1B da m_a og A_1B er parallelle. Denne linje og AB er derfor begge medianer i trekant A_1BC , og linjen deler dermed AB i forholdet $1 : 2$.

Opgave 2.1 Da BQ er diameter i den omskrevne cirkel, står QC vinkelret på CB og er dermed parallel med AH som også står vinkelret på CB .

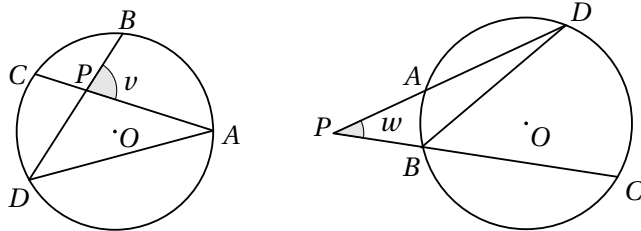
På samme måde ses at QA er parallel med CH . Dermed er $AQCH$ et parallelogram.

Opgave 2.2 Vi skal vise at korde-tangentvinklen w er halvt så stor som den centervinkel v der spænder over korden. Da linjestykket fra centrum til tangentens røringsspunkt står vinkelret på tangenten, er

$$w = 90^\circ - \angle OAB = 90^\circ - \frac{180^\circ - v}{2} = \frac{v}{2}.$$

Opgave 2.3 Betragt trekant ADP . Da vinkelsummen i en trekant er 180° , er

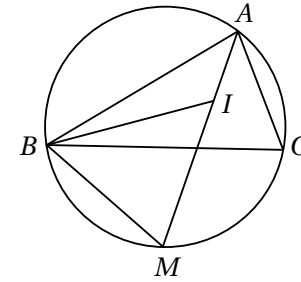
$$v = 180^\circ - \angle APD = \angle PDA + \angle PAD = \frac{\widehat{AB} + \widehat{CD}}{2}.$$

Bemærk først at $\angle PBD = 180^\circ - \angle DBC = 180^\circ - \frac{\widehat{CD}}{2}$. Betragt nu trekant PBD . Da vinkelsummen i en trekant er 180° , er

$$w = 180^\circ - \frac{\widehat{AB}}{2} - \left(180^\circ - \frac{\widehat{CD}}{2}\right) = \frac{\widehat{CD} - \widehat{AB}}{2}.$$

Opgave 2.4 Da AI er vinkelhalveringslinje i trekant ABC , må M være midtpunktet af cirkelbuen BC . Dermed er $|BM| = |CM|$.

Vi mangler at bevise at $|IM| = |IB|$. Ved at benytte sætningen om periferivinkler samt at vinkelsummen i en trekant er 180° , får vi

$$\begin{aligned} \angle BIM &= 180^\circ - \angle BIA = \angle BAI + \angle ABI = \\ &= \angle CAM + \angle CBI = \angle CBM + \angle CBI = \angle MBI. \end{aligned}$$

Dermed er $|IM| = |BM|$, og M er derfor centrum for cirklen gennem B , C og I .

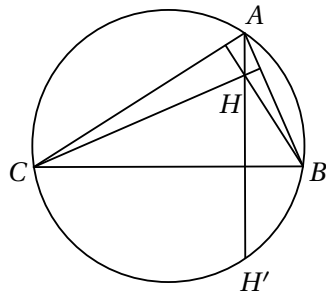
Opgave 2.5 Ifølge sætningen om korde-tangentvinkler er trekant ABD og trekant ACB ensvinklede. Dette giver $|AB|^2 = |AC||AD| = 12$.

Opgave 3.1 Lad $ABCD$ være en firkant hvor diagonalen BD står vinkelret på siden BC , og diagonalen AC står vinkelret på siden AD . Tegn den omskrevne cirkel til trekant ACD . Da $\angle DAC$ er ret, er AD diameter i cirklen. Desuden er vinkel $\angle DBC$ ret og spænder over diameteren AD , og dermed må B ligge på cirkelperiferien.

Opgave 3.2 Firkant AH_bH_aB er indskrivelig da begge diagonaler står vinkelret på en side i firkanten (se opgave 3.1). Da AH_bH_aB er indskrivelig, må $\angle CH_aH_b = 180^\circ - \angle BH_aH_b = \angle CAB$. Dermed er $\triangle CAB$ ensvinklet med $\triangle CH_aH_b$.

Opgave 3.3 Da firkant AH_bH_aB er indskrivelig, er $\angle AH_aH_b = \angle ABH_b$. Tilsvarende er $\angle AH_aH_c = \angle ACH_c$. Da $\triangle ABH_b$ og $\triangle ACH_c$ er retvinklede og har vinkel A fælles, er de ensvinklede, og dermed er $\angle ABH_b = \angle ACH_c$. Samlet er AH_a vinkelhalveringslinje i $\triangle H_aH_bH_c$.

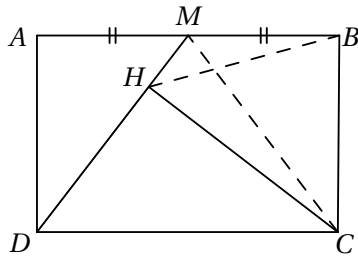
Opgave 3.4 Lad H' være skæringen mellem AH og den omskrevne cirkel til trekant ABC .

Da er $\angle H'CB = \angle H'AB = 90^\circ - \angle ABC = \angle HCB$. Da HA står vinkelret på BC , følger det at H' er spejlingen af H i siden BC .

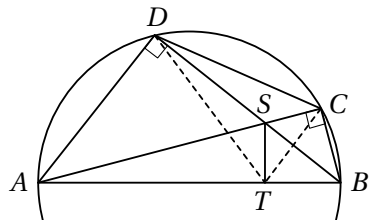
Opgave 3.5 Kald punktet hvor alle tre cirkler skærer hinanden, for S . Da summen af modstående vinkler i indskrivelige firkanter er 180° , er $\angle BRS = \angle APS = \angle SQC$ og $\angle SQC + \angle SRC = 180^\circ$. Dermed er $\angle SRC + \angle SRB = 180^\circ$ som ønsket.

Opgave 3.6 Da $\angle MHC = \angle MBC = 90^\circ$, er firkant $MHCB$ indskrivelig.

Dermed er $\angle BCH = \angle AMD = \angle BMC = \angle BHC$, hvilket viser at $|BC| = |BH|$.

Opgave 3.7 Vinkel ADB og vinkel ACB er rette da de spænder over en diameter i cirklen.

Firkanterne $ADST$ og $BCST$ er derfor indskrivelige da de har to modstående rette vinkler, og firkant $ABCD$ er pr. konstruktion indskrivelig. Dermed er

$$\angle CTS = \angle CBS = \angle CBD = \angle CAD = \angle SAD = \angle STD,$$

hvilket viser at linjen ST halverer vinkel $\angle CTD$.

Opgave 4.1 Ifølge Ptolemæus' sætning gælder at $|MA||BC| = |MB||AC| + |MC||AB|$, og da trekant ABC er ligesidet, fås $|MA| = |MB| + |MC|$.

Opgave 4.2 Bemærk at AD er diameter i cirklen, og dermed at trekanten ACD og ABD er retvinklede. Pythagoras' sætning giver dermed at $|DB| = \sqrt{3}$ og $|CD| = \sqrt{2}$. Ved at anvende Ptolemæus' sætning får vi nu at $|BC| = \frac{\sqrt{6}-\sqrt{2}}{2}$.

Opgave 4.3 Kald kvadratets sidelængde for x . Ifølge Ptolemæus' sætning anvendt på firkant $ABCP$ er

$$|AP||BC| + |AB||CP| = |BP||AC|$$

og dermed

$$|PA| \cdot x + |PC| \cdot x = |PB| \cdot \sqrt{2}x.$$

Samlet er

$$\frac{|PA| + |PC|}{|PB|} = \sqrt{2}$$

uanset valget af P .

Opgave 4.4 Da syvkanten er regulær, er $|AB| = |BC|$, $|AC| = |CE|$, $|AD| = |AE|$ og $|AD| = |BE|$. Ved at benytte Ptolemæus' sætning på firkant $ABCE$ som er indskrivelig da syvkanten er regulær, fås:

$$|AB||CE| + |BC||AE| = |AC||BE|$$

$$|AB||AC| + |AB||AD| = |AC||AD|$$

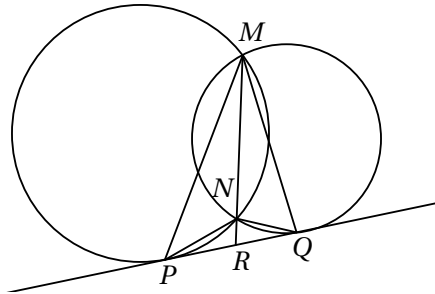
$$\frac{1}{|AD|} + \frac{1}{|AC|} = \frac{1}{|AB|}.$$

Opgave 5.1 Lad P være et punkt inden i cirklen. Vi viser at $-|AP||BP|$ netop er P 's potens mht. cirklen, da det giver det ønskede.

Tegn linjen gennem P og O , og kald skæringspunkterne med cirklen for M og N . Trekanterne AMP og NBP er ensvinklede ifølge sætningen om periferivinkler, dvs. at

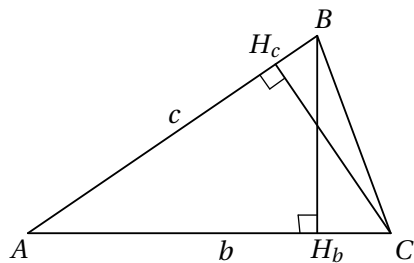
$$|AP||BP| = |MP||NP| = (r - |OP|)(r + |PO|) = r^2 - |PO|^2.$$

Opgave 5.2 Lad R være skæringspunktet mellem NM og PQ . Ifølge sætningen om punkts potens er $|PR|^2 = |RN||RM| = |QR|^2$, og altså $|PR| = |QR|$.

Dermed har trekant MRP og trekant MRQ samme areal, og trekant NPR og trekant NQR samme areal, og dermed har også trekant MNP og trekant MNQ samme areal.

Opgave 6.1 Kald fodpunkterne for højderne i trekant ABC for H_a , H_b og H_c .

Da er

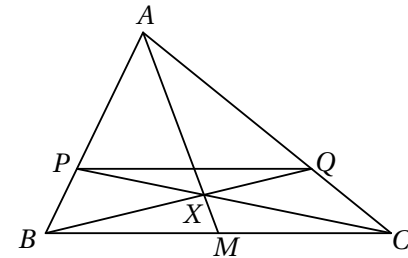
$$\cos A = \frac{|AH_b|}{c} = \frac{|AH_c|}{b}, \text{ og dermed } \frac{|AH_b|}{|AH_c|} = \frac{c}{b}.$$

Det tilsvarende gælder for de andre sider. Derfor er

$$\frac{|AH_b|}{|H_bC|} \frac{|BH_c|}{|H_cA|} \frac{|CH_a|}{|H_aB|} = \frac{abc}{abc} = 1.$$

Ifølge Cevas sætning går højderne dermed gennem samme punkt.

Opgave 6.2 Da PQ er parallel med BC , er $\frac{|AP|}{|AQ|} = \frac{|AB|}{|AC|}$, og dermed også $\frac{|AP|}{|AQ|} = \frac{|AB| - |AP|}{|AC| - |AQ|} = \frac{|BP|}{|CQ|}$. Kald skæringen mellem AX og BC for M .

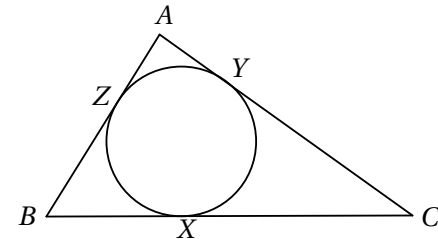

Ifølge Cevas sætning er

$$\frac{|CQ|}{|QA|} \frac{|AP|}{|PB|} \frac{|BM|}{|MC|} = 1.$$

Da PQ er paralleltransversal, er $\frac{|CQ|}{|QA|} \cdot \frac{|AP|}{|PB|} = 1$. Altså er $\frac{|BM|}{|MC|} = 1$, og AM deler dermed BC på midten.

Opgave 6.3 Da den indskrevne cirkel tangerer AB og AC , er afstanden fra A til de to røringpunkter Y og Z den samme. Altså er $|AY| = |AZ|$, og tilsvarende $|BX| = |BZ|$ og $|CX| = |CY|$.

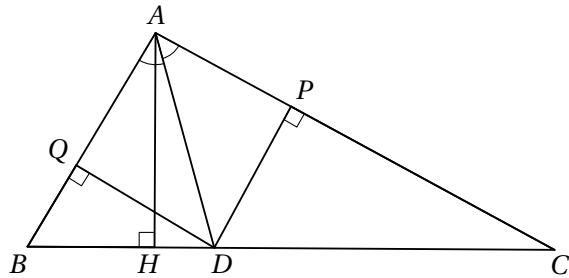

Dette giver

$$\frac{|AZ|}{|ZB|} \cdot \frac{|BX|}{|XC|} \cdot \frac{|CY|}{|YA|} = 1,$$

og ifølge Cevas sætning betyder dette at AX , BY og CZ skærer hinanden i et punkt.

Opgave 6.4 Trekant APD og trekant AQD er kongruente da de har en fælles side AD , $\angle PAD = \angle QAD$ og $\angle APD = 90^\circ = \angle AQD$, dvs. at $|AP| = |AQ|$.

Trekant AHB og trekant DQB er ensvinklede da de begge har en ret vinkel samt den fælles vinkel B . Dermed er $\frac{|BQ|}{|BH|} = \frac{|BD|}{|AB|}$. Tilsvarende er $\frac{|CP|}{|CH|} = \frac{|CD|}{|AC|}$. Da AD er vinkelhalveringslinje, er $\frac{|BD|}{|AB|} = \frac{|CD|}{|AC|}$. Samlet er

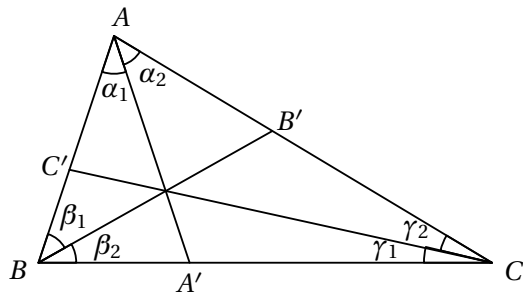
$$\frac{|AP|}{|PC|} \cdot \frac{|CH|}{|HB|} \cdot \frac{|BQ|}{|QA|} = \frac{|CH|}{|PC|} \cdot \frac{|BQ|}{|HB|} = \frac{|AC|}{|CD|} \cdot \frac{|BD|}{|AB|} = 1.$$

Ifølge Cevas sætning skærer linjerne AH , BP og QC hinanden i et punkt.

Opgave 6.5 Vi viser at

$$\frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} \cdot \frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} \cdot \frac{\sin \gamma_1}{\sin \gamma_2} = \frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|}$$

da dette viser det ønskede.

Ifølge sinusrelationen er $\sin \alpha_1 = |BA'| \frac{\sin B}{|AA'|}$ og $\sin \alpha_2 = |A'C| \frac{\sin C}{|AA'|}$. (Bemærk at dette også holder i tilfælde hvor A' ligger på forlængelsen af BC tættest på B , da både $|BA'|$ og α_1 og dermed $\sin \alpha_1$ er negative i dette tilfælde). Dermed er

$$\frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} = \frac{|BA'|}{|A'C|} \frac{\sin B}{\sin C}.$$

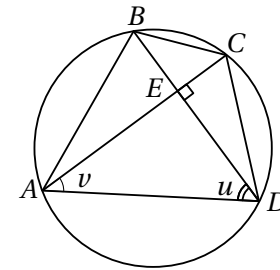
Da det tilsvarende gælder for de andre vinkler, er

$$\begin{aligned} \frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} \cdot \frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} \cdot \frac{\sin \gamma_1}{\sin \gamma_2} &= \frac{|BA'|}{|A'C|} \frac{\sin B}{\sin C} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} \frac{\sin C}{\sin A} \cdot \frac{|AC'|}{|C'B|} \frac{\sin A}{\sin B} \\ &= \frac{|AC'|}{|C'B|} \cdot \frac{|BA'|}{|A'C|} \cdot \frac{|CB'|}{|B'A|} \end{aligned}$$

Opgave 6.6 Det ønskede følger af Cevas sætning med vinkler, da $\alpha'_1 = \angle BAA'' = \angle A'AC = \alpha_2$ osv.

Opgave 7.1 Da diagonalerne står vinkelret på hinanden, er

$$|AE|^2 + |BE|^2 + |CE|^2 + |DE|^2 = |AB|^2 + |CD|^2$$

Kald vinkel $\angle ADB$ for u og vinkel $\angle DAC$ for v . Da er $v + u = 90^\circ$, dvs. $\sin v = \cos u$. To gange radius for den omskrevne cirkel i en trekant er lig med længden af den ene side divideret med sinus til den modstående vinkel. Benyttes dette på trekant ABD og trekant ACD fås $|AB| = 2R \sin u$ og $|CD| = 2R \sin v$. Dette giver som ønsket

$$|AB|^2 + |CD|^2 = (2R)^2(\sin^2 u + \sin^2 v) = 4R^2(\sin^2 u + \cos^2 u) = 4R^2.$$

Opgave 7.2 Lad $n \geq 3$, og lad $n - 1$, n og $n + 1$ være sidelængderne i en trekant. Den halve omkreds er da $\frac{3n}{2}$. Ifølge Herons formel er arealet

$$T_n = \sqrt{\frac{3n}{2} \left(\frac{3n}{2} - n + 1\right) \left(\frac{3n}{2} - n\right) \left(\frac{3n}{2} - n - 1\right)} = \frac{n}{2} \sqrt{\frac{3}{4}(n^2 - 4)}.$$

For $n = 4$ er $T = 6$, så vi har mindst en trekant der opfylder betingelserne. Vi viser nu at vi ud fra en trekant der opfylder betingelserne, kan konstruere endnu en trekant med den ønskede egenskab og større sidelængde. Dette giver nemlig at der findes uendeligt mange. Lad n være et lige tal, $n \geq 4$, og antag at $\frac{3}{4}(n^2 - 4)$ er et kvadrattal. Betragt trekanten med sidelængderne $m - 1$, m og $m + 1$ hvor $m = n^2 - 2$. Da er $m > n$, m er lige, og

$$\frac{3}{4}(m^2 - 4) = \frac{3}{4}(m - 2)(m + 2) = \frac{3}{4}(n^2 - 4)n^2.$$

Dermed er

$$T_m = \frac{m}{2} \sqrt{\frac{3}{4}(m^2 - 4)}$$

et helt tal. Der findes altså uendeligt mange trekanter med de ønskede egenskaber.

Opgave 7.3 Ifølge cosinusrelationen er

$$\begin{aligned} \cos A + \cos B + \cos C &= \frac{b^2 + c^2 - a^2}{2bc} + \frac{a^2 + c^2 - b^2}{2ac} + \frac{a^2 + b^2 - c^2}{2ab} \\ &= \frac{(a + b - c)(a + c - b)(b + c - a) + 2abc}{2abc} \\ &= \frac{8(s - a)(s - b)(s - c)}{2abc} + 1 \\ &= \frac{8\frac{T^2}{s}}{8RT} + 1 \\ &= \frac{r}{R} + 1. \end{aligned}$$

Opgave 7.4 Bemærk først at

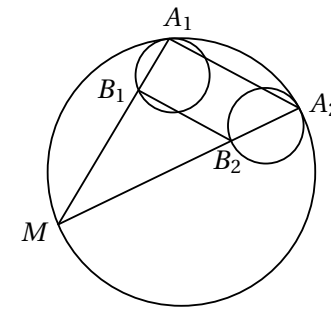
$$\frac{1}{ab} + \frac{1}{ac} + \frac{1}{bc} = \frac{a + b + c}{abc}.$$

Kald arealet af trekanten for T . Da er $a + b + c = \frac{2T}{r}$ og $abc = 4RT$. Vi har nu

$$\frac{a + b + c}{abc} = \frac{2T}{r4RT} = \frac{1}{2rR}.$$

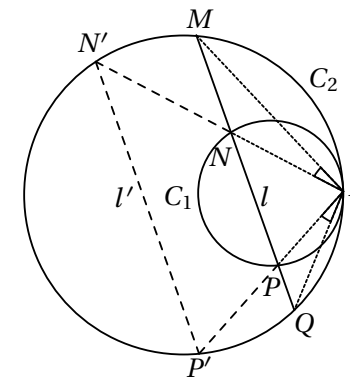
som ønsket.

Opgave 8.1 Der findes en multiplikation omkring A_1 med multiplikationsfaktor k_1 som fører C_1 i C , og tilsvarende en multiplikation omkring A_2 med multiplikationsfaktor k_2 som fører C_2 i C .

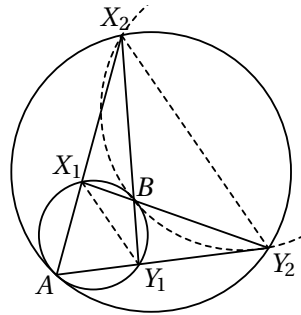
Da C_1 og C_2 har samme radius, betyder det at $k_1 = k_2$. Altså vil en multiplikation omkring M med multiplikationsfaktor $\frac{k_1}{k_1 - 1}$ afbilde B_1 i A_1 og B_2 i A_2 , og dermed $B_1 B_2$ i $A_1 A_2$. De to linjer er derfor parallelle.

Opgave 8.2 Der findes en multiplikation omkring A som afbilder C_1 i C_2 . Ved denne multiplikation afbildes N i N' og P i P' som vist på figuren.

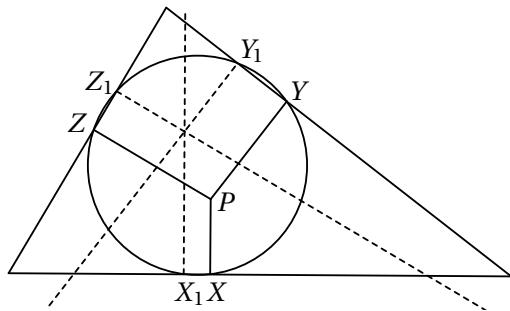
Linjerne l og l' er parallelle og cirkelbuerne $\widehat{MN}'$ og $\widehat{QP}'$ derfor ligestore. Altså er $\angle MAN = \angle PAQ$.

Opgave 8.3 Der findes en multiplikation omkring A som afbilder C_1 i C_2 , og multiplikationsfaktoren for denne afbildning kaldes k . Dermed er $|X_2 Y_2| = k|X_1 Y_1|$.

Trekanterne $X_1 B Y_1$ og $Y_2 B X_2$ er derfor ensvinklede således at $|B Y_2| = k|B X_1|$ og $|B X_2| = k|B Y_1|$. En multiplikation omkring B med multiplikationsfaktoren $-k$ fører dermed X_1 i Y_2 og Y_1 i X_2 , og altså cirklen C_1 i den omskrevne cirkel til $B X_2 Y_2$. Dermed tangerer C_1 og den omskrevne cirkel til $B X_2 Y_2$ hinanden (overvej).

Opgave 8.4 Linjen gennem X_1 vinkelret på a og linjen gennem X vinkelret på a er parallelle, og da de begge står vinkelret på korden XX_1 i cirklen, må de have samme afstand til cirkelns centrum.

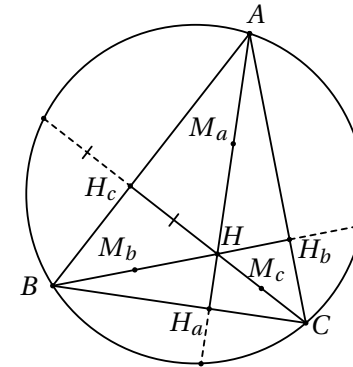

Ved en multiplikation i cirkelns centrum med multiplikationsfaktor -1 føres linjen gennem X_1 vinkelret på a derfor i linjen gennem X vinkelret på

a . Tilsvarende føres linjen gennem Y_1 vinkelret på b i linjen gennem Y vinkelret på b , og linjen gennem Z_1 vinkelret på c i linjen gennem Z vinkelret på c . Da de tre linjer føres i tre linjer som skærer hinanden i et punkt, må de tre linjer også selv skærer hinanden i et punkt.

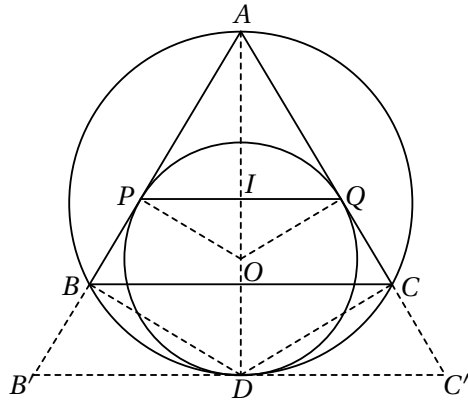
Opgave 8.5 En multiplikation i M med multiplikationsfaktor $k = -\frac{1}{2}$ fører A i M_a , B i M_b og C i M_c . Dermed føres I i S , og punkterne I , M og S ligger på linje.

Opgave 8.6 Da $\angle AHB = 180^\circ - \angle ACB$ (overvej), ligger spejlingen af H i linjen AB på den omskrevne cirkel til trekant ABC .

Ved en multiplikation omkring H med multiplikationsfaktor 2 bliver H_c derfor afbildet i et punkt på den omskrevne cirkel. Tilsvarende bliver H_a og H_b afbildet i punkter på den omskrevne cirkel. Punkterne M_a , M_b og M_c bliver afbildet i henholdsvis A , B og C . De seks punkter H_a , H_b , H_c , M_a , M_b og M_c bliver dermed alle afbildet på den omskrevne cirkel, og derfor ligger de alle på samme cirkel. Den omskrevne cirkel til trekant $H_a H_b H_c$ afbildes desuden i den omskrevne cirkel til trekant ABC , hvilket viser at radius i den omskrevne cirkel til trekant ABC er dobbelt så stor som radius i den omskrevne cirkel til trekant $H_a H_b H_c$.

Opgave 8.7 Betragt multiplikationen i A som fører trekant ABC i en trekant $AB'C'$ således at D ligger på $B'C'$, og kald multiplikationsfaktoren for k . Kald midtpunktet af PQ for I . Vi vil vise at multiplikationen fører I i centrum O for cirklen gennem PQD da denne cirkel er indskreven cirkel til trekant $AB'C'$ og dette derfor viser det ønskede.

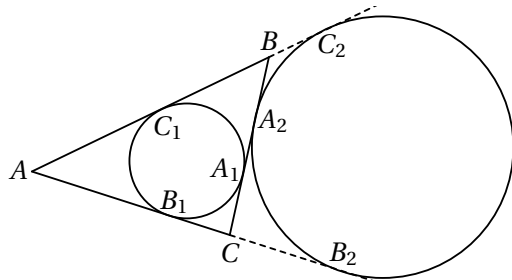

Trekantene AIP , APQ , ABD og ADB' er ensvinklede da de er retvinklede og deler vinklen ved A . Dermed er

$$\frac{|AO|}{|AI|} = \frac{|AO|}{|AP|} \frac{|AP|}{|AI|} = \frac{|AD|}{|AB|} \frac{|AB'|}{|AD|} = \frac{|AB'|}{|AB|} = k.$$

Altså afbildes I i O , og I er derfor centrum for den indskrevne cirkel til trekant ABC .

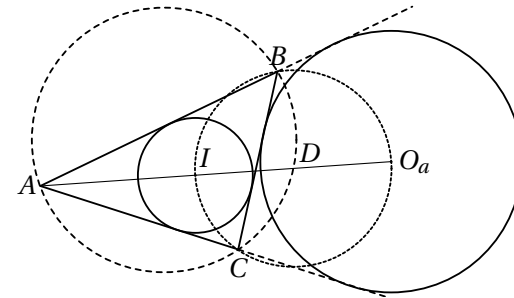
Opgave 9.1 Lad A_1 , B_1 og C_1 være røringpunkterne for den indskrevne cirkel med henholdsvis BC , AC og AB , og lad A_2 , B_2 og C_2 være røringpunkterne mellem den ydre røringsskive c_a og henholdsvis BC , AC og BC .

- i) Potensen af A mht. c_a er $|AB_2|^2$, og $|AB_2| = \frac{1}{2}(|AB_2| + |AC_2|) = \frac{1}{2}(|AC| + |CB_2| + |AB| + |AC_2|) = \frac{1}{2}(|AC| + |CA_2| + |AB| + |BA_2|) = s$. Altså er potensen af A mht. c_a lig s^2 .

- ii) Ifølge i) er $|CA_2| = s - |AC| = s - (|CB_1| + |B_1A|)$, og da $s = |BA_1| + |CB_1| + |B_1A|$, er $|BA_1| = |CA_2|$. Altså ligger A_1 og A_2 symmetrisk på linjestykket BC omkring dets midtpunkt.

Opgave 13.4

- i) Ifølge 2.4 ligger punkterne B , C og I på en cirkel med D som centrum. Sæt $\angle BAC = 2\alpha$, $\angle ABC = 2\beta$ og $\angle ACB = 2\gamma$. Da er

$$\begin{aligned} \angle IO_a B &= 180^\circ - \angle O_a B I - \angle O_a I B \\ &= 180^\circ - \angle O_a B C - \angle C B I - \angle O_a I B \\ &= 180^\circ - (\alpha + \gamma) - \beta - (\alpha + \beta) \\ &= \gamma = \angle B C I \end{aligned}$$

Dermed er firkant $BICO_a$ indskrivelig, og B , I , C og O_a ligger på en cirkel med D som centrum.

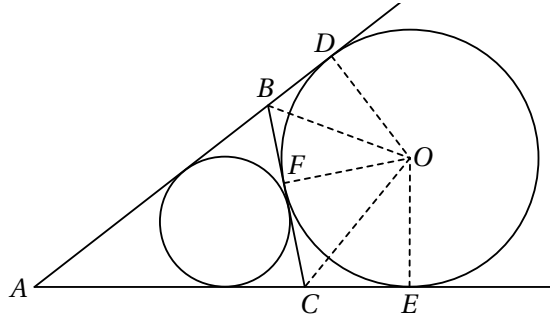
- ii) Trekantene $\triangle ACI$ og $\triangle AO_a B$ er ensvinklede da $\angle CAI = \angle O_a A B$, og $\angle BO_a A = \angle BO_a I = \angle B C I = \angle A C I$. Dermed er $|AI||AO_a| = |AB||AC|$.

Opgave 9.3 Kald røringsskivernes røringpunkter med siderne BC , AC og AB for henholdsvis A' , B' og C' og den indskrevne cirkels røringpunkter med siderne BC , AC og AB for henholdsvis A_1 , B_1 og C_1 . Fra sætningen om de ydre røringsskiver ved vi at

$$\frac{|CB'|}{|B'A|} \frac{|BA'|}{|A'C|} \frac{|AC'|}{|C'B|} = \frac{|AB_1|}{|B_1C|} \frac{|CA_1|}{|A_1B|} \frac{|BC_1|}{|C_1A|} = 1.$$

Cevas sætning giver nu at de tre cevianer skærer hinanden i et punkt.

Opgave 9.4 Lad s være den halve omkreds. Da ved vi at $T = rs$, samt fra Herons formel at $T^2 = s(s-a)(s-b)(s-c)$. Betragt den ydre røringsskive til siden a . Kald centrum for O og røringsskivepunkterne mellem cirklen og linjerne AB , AC og BC for henholdsvis D , E og F .

Det er kendt at $|AD| = |AE| = s$, og dermed at $|BF| = |BD| = s - c$ og $|CF| = |CE| = s - b$. Nu er

$$T = T_{\triangle ADO} + T_{\triangle AEO} - T_{\triangle BDO} - T_{\triangle FBO} - T_{\triangle FCO} - T_{\triangle ECO} =$$

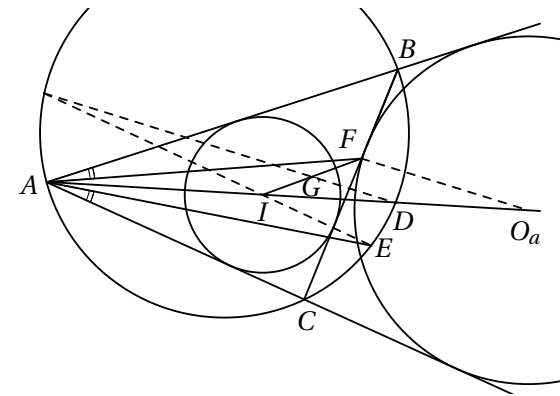
$$T = \frac{1}{2}sr_1 + \frac{1}{2}sr_1 - \frac{1}{2}r_1(s-c) - \frac{1}{2}r_1(s-c) - \frac{1}{2}r_1(s-b) - \frac{1}{2}r_1(s-b)$$

$$T = r_1(s - (s-c) - (s-b)) = r_1(s-a).$$

Tilsvarende får man for de andre røringsskiver at $T = r_2(s-b)$ og $T = r_3(s-c)$. Dette giver samlet

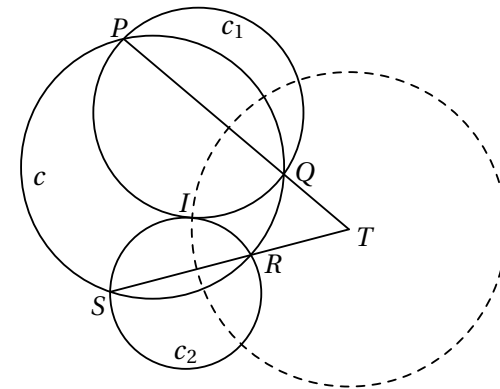
$$T^2 = \frac{T^4}{T^2} = \frac{rsr_1(s-a)r_2(s-b)r_3(s-c)}{s(s-a)(s-b)(s-c)} = rr_1r_2r_3.$$

Opgave 9.5 Lad O_a være centrum for den ydre røringsskive til siden BC . Ifølge Sætning 2 om den ydre røringsskive ii) er $|AI||AO_a| = |AB||AC|$. Trekkanterne $\triangle ABF$ og $\triangle AEC$ er ensvinklede fordi $\angle BAF = \angle CAE$ pr konstruktion og $\angle ABF = \angle AEC$ da de spænder over samme buestykke.

Dermed er $|AF||AE| = |AB||AC| = |AI||AO_a|$, hvilket viser at $\triangle AO_aF$ og $\triangle AEI$ er ensvinklede. Ifølge Sætning 2 om den ydre røringsskive i) er DG midtpunktstransversal i trekant $\triangle IO_aF$, dvs. $\angle ADG = \angle AO_aF = \angle AEI$, hvilket viser at $\angle AEI$ og $\angle ADG$ spænder over samme buestykke i Γ , og dermed at DG og EI skærer hinanden på Γ .

Opgave 10.1 Lad T være skæringspunktet mellem PQ og RS , og lad c_1 og c_2 være to cirkler gennem henholdsvis P og Q samt R og S som tangerer hinanden i I .

Da T ligger på radikalaksen for c og c_1 , samt på radikalaksen for c og c_2 , må T være radikalcentrum for de tre cirkler, hvilket betyder at $|TI| = \sqrt{|TP||TQ|}$ uanset valget af c_1 og c_2 . Dvs. at L er en delmængde af cirklen med T som centrum og $\sqrt{|TP||TQ|}$ som radius. Lad omvendt I være et

punkt på denne cirkel. Da vil T være radikalcentrum for cirklerne c samt de omskrevne cirkler til trekant PQI og trekant RSI (bemærk at en af cirklerne kan være degenereret til en linje), og da $|TI| = \sqrt{|TP||TQ|}$ må de omskrevne cirkler til trekant PQI og trekant RSI tangere hinanden i I ifølge sætningen om et punkts potens. Dermed er L cirklen med centrum i T og radius $\sqrt{|TP||TQ|}$.

Opgave 10.2

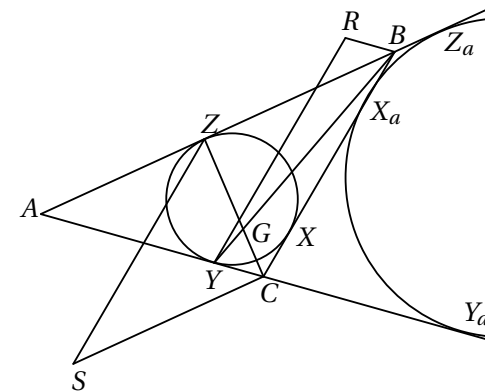
- i) Ved multiplikation omkring A således at c_1 afbildes i c , ses at linjen AB skærer c i det punkt hvor tangenten er parallel med ST , dvs. i M , og dermed ligger A , B og M på linje.
- ii) Trekkanterne MBT og MTA er ensvinklede da de har en fælles vinkel ved M og $\angle TAM = \angle MTB$ fordi de spænder over henholdsvis cirkelbuerne MT og MS som er lige store. Dermed er $|MA||MB| = |MT|^2$.
- iii) Sammenhængen $|MA||MB| = |MT|^2$ gælder uanset placeringen af c_1 , dvs. M har samme potens mht. til alle cirkler i cirkelafsnittet som tangere c og ST , og altså specielt samme potens mht. c_1 og c_2 . Dermed ligger M på deres radikalakse UV .

Opgave 10.3

- i) Kald centrene i cirklerne c_1 , c_2 og c_3 for henholdsvis O_1 , O_2 og O_3 . Firkant $EFGO$ er pr. konstruktion et parallelogram, diagonalerne skærer dermed hinanden på midten, og O_3 er derfor deres skæringspunkt. Linjen gennem O_1O_3 er derfor midtpunktstransversal i trekant AFO , altså parallel med AF , og dermed ortogonal med ME . Punktet E ligger på c_1 da E er midtpunktet af korden AC i cirklen c , og vi dermed ved at $\angle AEO = 90^\circ$. Radikalaksen for c_1 og c_3 er derfor ME da E ligger på begge cirkler, og ME står vinkelret på linjen gennem cirklernes centre. Tilsvarende ses at NG er radikalakse for c_2 og c_3 .
- ii) Radikalaksen for c og c_1 er deres fælles tangent i A , og dermed er radikalcentrum for c , c_1 og c_3 skæringen mellem denne tangent og radikalaksen for c_1 og c_3 , dvs. punktet M . På tilsvarende vis ses at radikalcentrum for c , c_2 og c_3 er N .

- iii) Af ii) følger at MN er radikalakse for c og c_3 , og dermed står NM vinkelret på OO_3 . Vi ved desuden at CD står vinkelret på OO_3 , da OO_3 halverer CD . Dermed er MN parallel med CD .

Opgave 10.4

- i) Lad c og c_a røre siden BC i henholdsvis punkterne X og X_a , lad c_a røre siderne AB og AC i henholdsvis punkterne Z_a og Y_a . Fra kapitlet om ydre røringcirkler ved vi at $|BX_a| = |CX|$ og $|CX_a| = |BX|$, og dermed følger at

$$\begin{aligned} |ZZ_a| &= |ZB| + |BZ_a| = |BX| + |BX_a| \\ &= |BX| + |CX| = |BC| = |SZ| \end{aligned}$$

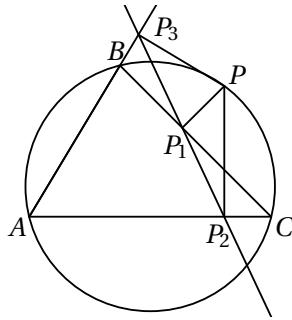
og

$$|CY_a| = |CX_a| = |BX| = |BZ| = |CS|.$$

Punkterne Z og C har altså hver især samme potens mht. til cirklerne c_a og s og derfor er ZC radikalakse for cirklerne c_a og s .

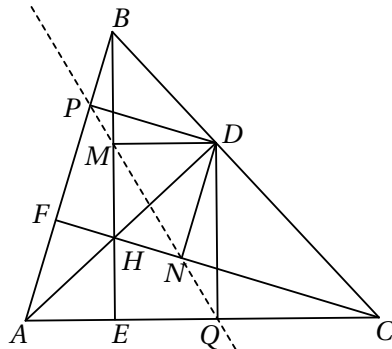
- ii) Et tilsvarende argument viser at BY er radikalakse for cirklerne c_a og r , hvor r er den degenererede cirkel med centrum R og radius 0. Dermed bliver G radikalcentrum for cirklerne c_a , r og s . Heraf følger $|GR| = |GS|$.

Opgave om Simsonlinjen 11.1 Lad P være et punkt på den omskrevne cirkel til trekant ABC , og antag wlog at P ligger på buestykket BC således at projektionen P_2 af P på linjen AC ligger på linjestykket AC , mens projektionen P_3 af P på linjen AB ikke ligger på linjestykket AB , men dets forlængelse.

Firkant PCP_2P_1 er indskrivelig da begge diagonaler står vinkelret på en side, og dermed er $\angle CP_1P_2 = \angle CPP_2$. Firkant PP_1BP_3 er indskrivelig da to modstående vinkler er rette, og dermed er $\angle BP_1P_3 = \angle BPP_3$. Firkant PP_2AP_3 er indskrivelig da to modstående vinkler er rette, og da firkant $ABPC$ pr. konstruktion er indskrivelig, er $\angle P_3PP_2 = 180^\circ - \angle BAC = \angle BPC$. Af dette følger at $\angle BPP_3 = \angle CPP_2$, og samlet at $\angle CP_1P_2 = \angle BP_1P_3$, dvs. at punkterne P_1, P_2 og P_3 ligger på en ret linje.

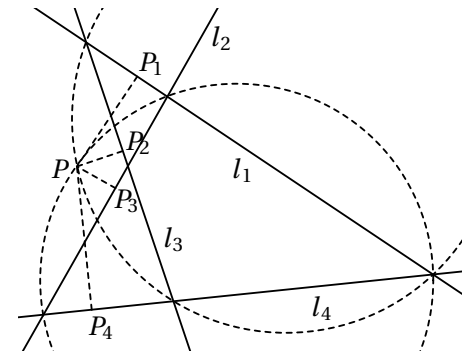
Opgave 11.2

Firkant $CDHE$ er cyklisk da den har to modstående rette vinkler. Dermed ligger D på den omskrevne cirkel til trekant CHE , hvilket betyder at Q, M

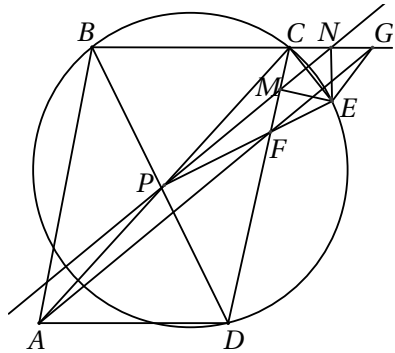
og N ligger på en linje (Simsonlinjen). Tilsvarende ligger D på den omskrevne cirkel til trekant HFB , hvilket betyder at M, N og P ligger på linje. Dette viser samlet at alle fire punkter P, Q, M og N ligger på en ret linje.

Opgave 11.3 Lad P være skæringen mellem den omskrevne cirkel til trekanten dannet af linjerne l_1, l_2 og l_4 , og den omskrevne cirkel til trekanten dannet af linjerne l_1, l_3 og l_4 . Lad yderligere punkterne P_1, P_2, P_3 og P_4 være projektionerne af P på henholdsvis l_1, l_2, l_3 og l_4 .

Da P ligger både på den omskrevne cirkel til trekanten dannet af linjerne l_1, l_2 og l_4 og trekanten dannet af linjerne l_1, l_3 og l_4 , ligger P_1, P_2, P_3 og P_4 på linje ifølge sætningen om Simsonlinjen. Men dermed må P også ligge på den omskrevne cirkel for trekanten dannet af linjerne l_1, l_2 og l_3 og trekanten dannet af l_2, l_3 og l_4 ifølge den omvendte Simpson. Altså går alle fire omskrevne cirkler gennem P .

Opgave 11.4 Lad P, M og N være midtpunkterne af linjestykkerne CA, CF og CG . Da punkterne A, F og G ligger på linjen l , ligger P, M og N på en linje som er parallel med l . Da $ABCD$ er et parallelogram, er P skæringspunktet mellem diagonalerne.

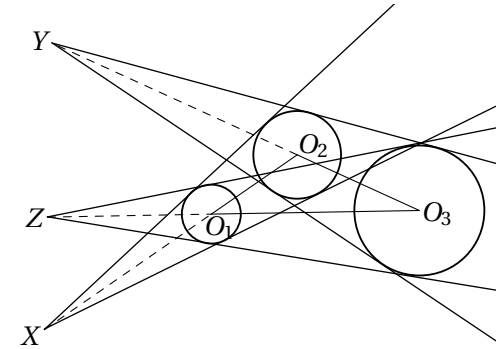
Punktet E ligger på den omskrevne cirkel til trekant BCD , og da $|EF| = |EG| = |EC|$ må projektionen af E på henholdsvis CD og BC være M og N . Projektionen af E på BD ligger ifølge sætningen om Simsonlinjen på linjen gennem M og N , dvs. at P er projektionen af E på BD . Da firkant $BCED$ er indskrivelig, er $\angle DBE = \angle DCE$, hvilket giver at trekant BEP og trekant CEM er ensvinklede, dvs. at $\angle PEB = \angle MEC$. Firkant $CMEN$ er også indskrivelig da to modstående vinkler er rette, dvs. at $\angle CNM = \angle CEM$. Alt dette giver samlet

$$\angle FAD = \angle CNM = \angle CEM = \angle BEP =$$

$$\frac{1}{2} \angle BED = \frac{1}{2} \angle BCD = \frac{1}{2} \angle BAD.$$

Hermed har vi vist at linjen l er vinkelhalveringslinje for vinkel BAD

Opgave 12.1 Kald centrene for de tre cirkler O_1, O_2 og O_3 og deres radier for r_1, r_2 og r_3 . Lad desuden P_1 og P_2 være røringsspunktet på henholdsvis C_1 og C_2 for en af de fælles tangenter. Da er trekantene XO_1P_1 og XO_2P_2 ensvinklede, og altså $\frac{|XO_1|}{|XO_2|} = \frac{r_1}{r_2}$. Tilsvarende ses at $\frac{|YO_2|}{|YO_3|} = \frac{r_2}{r_3}$ og $\frac{|ZO_3|}{|ZO_1|} = \frac{r_3}{r_1}$.

Betragt trekanten $O_1O_2O_3$. Punkterne X, Y og Z er henholdsvis punkter på linjerne O_1O_2, O_2O_3 og O_3O_1 . Nu benytter vi Menelaos' sætning til at vise at X, Y og Z ligger på linje. Hvis vi regner med fortegn, er

$$\frac{|O_1X|}{|XO_2|} \frac{|O_2Y|}{|YO_3|} \frac{|O_3Z|}{|ZO_1|} = \left(-\frac{r_1}{r_2}\right) \left(-\frac{r_2}{r_3}\right) \left(-\frac{r_3}{r_1}\right) = -1.$$

Dermed ligger de tre punkter X, Y og Z på linje.

Opgave 12.2 Kald centrene for de tre cirkler O_1, O_2 og O_3 og deres radier for r_1, r_2 og r_3 . Som i opgave 12.1 ses at $\frac{|XO_1|}{|XO_2|} = \frac{r_1}{r_2}, \frac{|YO_2|}{|YO_3|} = \frac{r_2}{r_3}$ og $\frac{|ZO_3|}{|ZO_1|} = \frac{r_3}{r_1}$. Betragt trekanten $O_1O_2O_3$. Punkterne X, Y og Z er henholdsvis punkter på linjerne O_1O_2, O_2O_3 og O_3O_1 . Nu benytter vi Menelaos' sætning til at vise at X, Y og Z ligger på linje. Hvis vi regner med fortegn, er

$$\frac{|O_1X|}{|XO_2|} \frac{|O_2Y|}{|YO_3|} \frac{|O_3Z|}{|ZO_1|} = \left(-\frac{r_1}{r_2}\right) \left(\frac{r_2}{r_3}\right) \left(\frac{r_3}{r_1}\right) = -1.$$

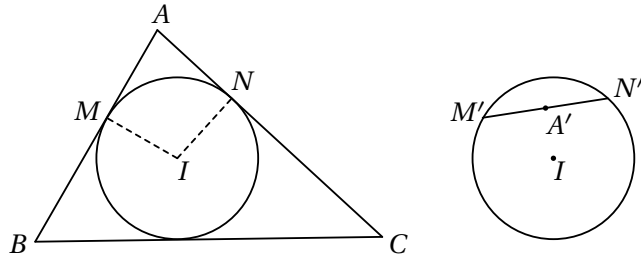
Dermed ligger de tre punkter X, Y og Z på linje.

Opgave 13.1 Betragt diameteren hvis forlængelse går gennem O . Denne diameter vil af symmetri grunde afbildes i diameteren til α' , og da linjer gennem O afbildes på sig selv følger det at centrum for α , centrum for α' og punktet O ligger på linje.

Opgave 13.2 Kald røringsspunkterne for den ydre røringsskive og linjerne AC og BC for henholdsvis M og N . Det er velkendt fra kapitlet om ydre røringsskiver at $|CM| = |CN| = s$. Punkterne M og N fikses derfor ved

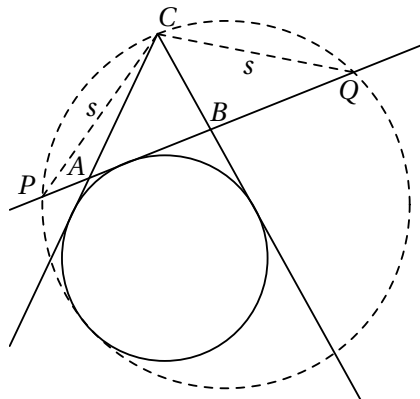
inversionen, dvs. at den ydre røringsskive afbildes i en cirkel gennem M og N som tangerer billederne af linjerne AC og BC . Da AC og BC afbildes på sig selv, må også cirklen afbildes på sig selv.

Opgave 13.3 Kald centrum for den indskrevne cirkel for I . Firkant $AMIN$ er indskrivelig da $\angle AMI = \angle ANI = 90^\circ$.

Cirklen AMN afbildes derfor i en linje gennem M og N da disse to punkter ligger på inversionscirklen. Billedet af A er altså skæringspunktet mellem linjestykket NM og linjen AI . Dette skæringspunkt er netop midtpunktet af MN , da AI er vinkelhalveringslinje til vinkel $\angle NAM$ og $|AM| = |AN|$.

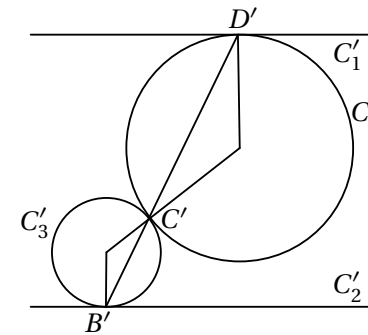
Opgave 13.4

Ved inversion i en cirkel med centrum C og radius s afbildes den ydre røringsskive på sig selv ifølge opgave 13.2. Vi skal altså vise at billedet af den omskrevne cirkel til trekant CPQ tangerer den ydre røringsskive. Da P og

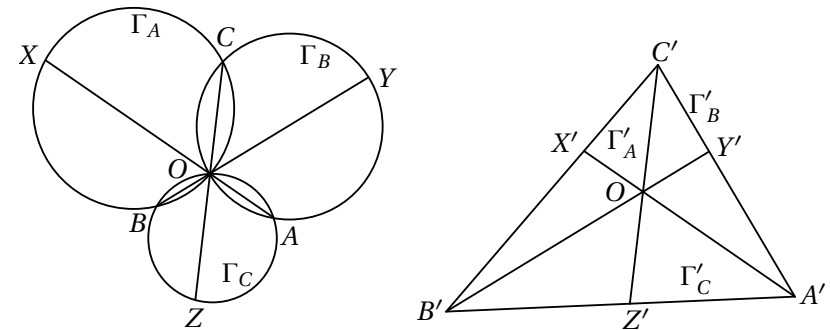
Q afbildes på sig selv, vil den omskrevne cirkel til trekant CPQ afbildes i linjen PQ som tangerer røringsskiven.

Opgave 13.5 Ved inversion i en cirkel med centrum i A afbildes C_1 og C_2 i to parallelle linjer, og C_3 og C_4 afbildes i to cirkler der tangerer hinanden samt henholdsvis billedet af C_2 og C_1 .

Ved at regne på vinklerne ses let at B' , C' og D' ligger på linje. Hvis denne linje går gennem A , vil A , B , C og D ligge på linje, og hvis linjen ikke går gennem A , vil A , B , C og D ligge på en cirkel.

Opgave 13.6 Ved inversion i punktet O afbildes cirklerne Γ_A , Γ_B og Γ_C i linjer således at $A'B'C'$ er en trekant, og $A'X'$, $B'Y'$ og $C'Z'$ cevianer i trekanten som går gennem samme punkt O .

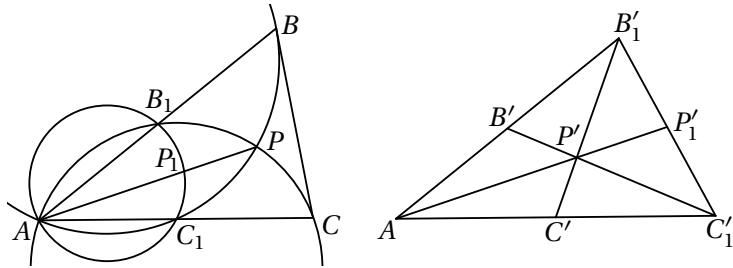

Ved at udnytte at $|AY| = \frac{r^2}{|AO||YO|} |A'Y'|$ osv. ses at ligningen vi skal vise, i det inverterede tilfælde er ækvivalent med

$$\frac{|A'Y'| |B'Z'| |C'X'|}{|A'Z'| |B'X'| |C'Y'|} = 1.$$

Dette er sandt ifølge Cavas sætning.

Opgave 13.7 Inverter i en cirkel med centrum i A og radius r . Linjerne AB , AP og AC afbildes på sig selv, cirklen gennem A, B, C_1, P afbildes på en linje gennem B', C'_1 og P' , cirklen gennem A, B_1, C, P afbildes i en linje gennem B'_1, C' og P' , og cirklen gennem $AB_1P_1C_1$ afbildes i en linje gennem B'_1, C'_1 og P'_1 .

Da B_1 og C_1 er midtpunkt på henholdsvis AB og AC , er B' og C' midtpunkt på henholdsvis linjestykkerne AB'_1 og AC'_1 . Dermed er $AB'_1C'_1$ en trekant med B'_1C' og $B'C'_1$ som medianer. Da linjen gennem A, P' og P'_1 går gennem skæringspunktet mellem B'_1C' og $B'C'_1$, er AP'_1 også median i trekant $AB'_1C'_1$. Da medianerne skærer hinanden i forholdet $1 : 2$, får vi

$$2|AP| = 2 \frac{r^2}{|AP'|} = 3 \frac{r^2}{|AP'_1|} = 3|AP_1|.$$

Opgave 13.8 Da P er det centrale punkt, inverterer vi i en cirkel med centrum i P og radius r . Dermed er α'_1 og α'_3 to parallelle linjer, og α'_2 og α'_4 er to parallelle linjer. Firkant $A'B'C'D'$ er derfor et parallelogram.

Nu regner vi på begge sider af lighedstegnet:

$$\frac{|AB||BC|}{|AD||DC|} = \frac{\frac{r^2|A'B'|}{|PA'||PB'|} \cdot \frac{r^2|B'C'|}{|PB'||PC'|}}{\frac{r^2|A'D'|}{|PA'||PD'|} \cdot \frac{r^2|D'C'|}{|PD'||PC'|}} = \frac{|A'B'||B'C'||PD'|^2}{|A'D'||D'C'||PB'|^2},$$

og

$$\frac{|PB|^2}{|PD|^2} = \frac{\frac{r^4}{|PB'|^2}}{\frac{r^4}{|PD'|^2}} = \frac{|PD'|^2}{|PB'|^2}.$$

Ligheden som vi skal vise, reduceres dermed til

$$\frac{|A'B'||B'C'|}{|A'D'||D'C'|} = 1,$$

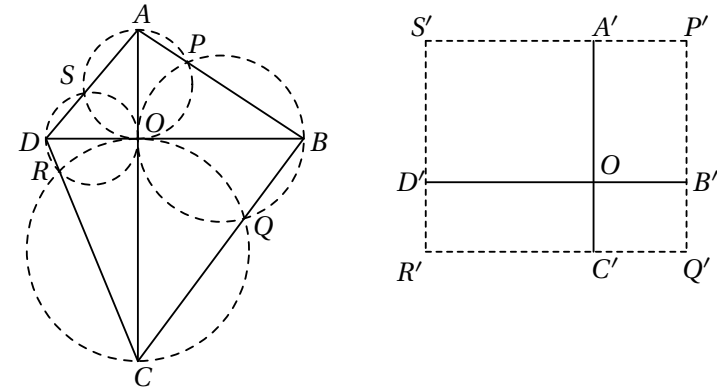
hvilket er sandt da $A'B'C'D'$ er et parallelogram.

Opgave 13.9

Inverter i en cirkel med centrum i A , da α og α_0 derved afbildes i to parallelle linjer som alle billederne af cirklerne i følgen tangerer. Røringspunkternes billeder $P'_1, P'_2, P'_3, \dots$ ligger derfor på en ret linje, dvs. at $P_1, P_2, P_3, \dots$ ligger på en cirkel gennem A .

Opgave 13.10

Bemærk først at firkant $APOS$, $BQOP$, $CROQ$ og $DSOR$ er indskrivelige, og kald deres omskrevne cirkler for henholdsvis $\alpha_A, \alpha_B, \alpha_C$ og α_D . Da AO og CO er diameter i henholdsvis α_A og α_C , tangerer α_A og α_C begge linjen BD i O . Tilsvarende tangerer α_B og α_C linjen AC i O .

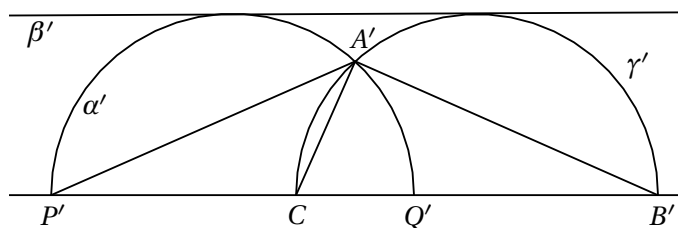

Inverter i en cirkel med centrum i O . Da afbildes α_A og α_C i to linjer som er parallelle med DB , og α_B og α_D i to linjer parallelle med AC . Skæringspunkterne mellem de fire cirkler er netop P, Q, R og S , dvs. at $P'Q'R'S'$ er et rektangel og dermed indskrivelig. Punkterne P, Q, R og S ligger derfor også på en cirkel.

Opgave 13.11

Inverter i en cirkel med centrum i C . Da afbildes linjen PQ på sig selv, cirklen β i en linje parallel med $P'Q'$, halvcirkelcirklen α i en halvcirkelcirkel

som tangerer β' og har $P'Q'$ som diameter, og linjen γ i en cirkel som tangerer β' og har CB' som diameter.

Da linjen gennem P' , C , Q' og B' er parallel med linjen β' , må de to cirkler α' og γ' have samme radius. Derfor er

$$\angle PAC = \angle A'P'C = \angle A'B'C = \angle BAC,$$

dvs. at AC er vinkelhalveringslinje i trekant PAC .